

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
Кафедра філософії та політології

Н. М. Ковтун

КУРСОВА РОБОТА З ФІЛОСОФІЇ

Навчально-методичні рекомендації
для магістрантів спеціальності 033 Філософія
денної форми навчання

Житомир
2020

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 8 від 26 червня 2020 р.)

Схвалено кафедрою філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 13 від 18 червня 2020 р.)

Автор:

Ковтун Н. М. – доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії та політології (Житомирський державний університет імені Івана Франка).

Рецензенти:

Утюж І. Г. – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри суспільних дисциплін (Запорізький державний медичний університет);

Шкіль Л. Л. – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології та філософської антропології (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова).

Ковтун Н. М. Курсова робота з філософії. Навчально-методичні рекомендації для магістрантів спеціальності 033 Філософія. Житомир, 2020. 64 с.

ЗМІСТ

ЗМІСТ.....	3
ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ 1. Основні етапи написання та вимоги до структурних елементів курсової роботи.....	6
1. 1. Вибір теми та розробка плану курсової роботи.....	6
1. 2. Методологія написання вступу до курсової роботи.....	8
1. 3. Методологія написання висновків та списку літератури до курсової роботи.....	15
1. 4. Вимоги щодо дотримання академічної доброчесності у процесі написання курсової роботи.....	19
РОЗДІЛ 2. Особливості оформлення тексту, процедура захисту та критерії оцінювання курсової роботи.....	25
2. 1. Вимоги до оформлення курсової роботи.....	25
2. 2. Процедура захисту та критерії оцінювання курсової роботи...	27
2. 3. Орієнтовні теми курсових робіт з філософії.....	31
2. 4. Рекомендована література для написання і оформлення курсової роботи.....	37
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	55
ДОДАТКИ.....	57
Додаток А. Приклад оформлення титульного аркуша.....	57
Додаток Б. Перелік умовних скорочень.....	58
Додаток В. Зразок оформлення розділу «ЗМІСТ».....	59
Додаток Г. Приклади оформлення бібліографічного опису списку використаної літератури.....	60
Додаток Д. Приклад оформлення таблиці.....	62
Додаток Е. Приклад оформлення ілюстрації.....	63
Додаток З. Приклад оформлення схеми.....	64

ПЕРЕДМОВА

Значення і роль викладання філософських дисциплін в історії розвитку людської цивілізації важко переоцінити. Кардинальна трансформація форм виявлення, методологічних підходів, соціальних функцій модерної науки, стрімке зростання як кількісних показників наукових знань, так і зростання рівня загроз внаслідок наукових відкриттів, кардинально змінюють вимоги і критерії наукових досліджень на початку XXI століття.

Філософія залишається основою для розвитку широкої палітри не лише філософських, а гуманітарних і суспільних дисциплін. Засвоєння філософського типу знання є базою для реалізації ключового завдання сучасної вищої освіти – поглиблення взаємозв'язку професійної підготовки студента і його успішної адаптації до соціокультурного середовища світу, який стрімко змінюється.

Методологія написання курсової роботи з філософії є складовою оволодіння такої дисципліни як методологія наукових досліджень. Ключовим завданням цього курсу є забезпечення теоретичного та практичного рівня підготовки магістра до проведення наукових досліджень на підставі вивчення основних видів та форм наукових робіт, етапів і процесуальних засад підготовки наукових рефератів, доповідей, статей, курсових, дипломних та магістерських робіт, підготовка яких базується на знаннях про загальні закони розвитку і процесу пізнання реального світу. Відтак предметом методології наукових досліджень є аналіз способів, механізмів, принципів та форм і видів наукових досліджень, що визначає зміст практичної підготовки: ознайомлення магістрантів з методологічними основами наукових досліджень, вивчення ними конкретних методів і методик наукового пізнання.

У професійній підготовці викладачів філософських і суспільствознавчих дисциплін науково-дослідницька робота магістрантів є одним з ключових факторів засвоєння ними знань, практичних навичок і умінь. Курсова робота як форма науково-дослідної роботи спрямована на розвиток науково творчого мислення магістранта, на вироблення навичок і умінь роботи з джерелами і спеціальною літературою, вміння порівнювати різні концептуальні підходи до вирішення поставленої проблеми, вміння логічно висловлювати свою думку у писаному й усному тексті, обґрунтовувати власну позицію. Курсова робота сприяє й оволодінню сучасними інноваційними підходами до проведення наукових досліджень.

На підставі «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України» мета курсової роботи має завбачувати закріплення, поглиблення і узагальнення теоретичних знань, здобутих магістрантами під час вивчення курсів «Філософія та феноменологія релігії», «Актуальні проблеми релігієзнавства», «Філософія науки», «Методологія наукових досліджень», «Соціологія релігії» та ін.

Поряд з цим курсова робота спрямована на набуття навичок магістрантами застосовувати отримані знання у процесі виконання самостійних наукових досліджень. У процесі написання курсової роботи магістрант отримує і поглиблює навички роботи з філософськими джерелами, спеціальною науковою літературою, розширює вміння застосовувати різні форми порівняльного аналізу, герменевтичної, феноменологічної та структуралістської методології дослідження філософських проблем, насамперед у площині релігієзнавчих дисциплін. Магістрант має поглибити навички логічно викладати та аргументувати свою позицію, наводити на її підкріплення конкретні факти.

Курсова робота з філософії має сприяти здатності магістрантів до оволодіння методами аналізу філософських та релігієзнавчих джерел та літератури, а також методами філософського (релігієзнавчого) дослідження; отримання ґрунтовних знань про релігію як складний соціокультурний феномен, який властивий історії людства на всіх етапах її розвитку; здатності використовувати професійно-профільні знання й практичні навички філософських та суміжних дисциплін для дослідження релігійних явищ та процесів; здійснювати філософський та релігієзнавчий аналіз соціальних процесів, у тому числі і в сучасному українському суспільстві; здатності до комплексного розуміння природи та значення релігії як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про релігію та її сучасні інтерпретації; до розвитку вміння писати тексти аналітичного та публіцистичного характеру в різних науково-філософських та філософсько-літературних форматах; здатності використовувати провідні моделі гуманітарного пізнання як смисловий простір міркувань у історико-філософському та теоретико-філософському контекстах.

РОЗДІЛ 1

ОСНОВНІ ЕТАПИ НАПИСАННЯ ТА ВИМОГИ ДО СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

1. 1. Вибір теми та розробка плану курсової роботи.

Обрання теми курсової роботи є одним з найважливіших етапів у процесі її написання й успішного захисту. Кафедра філософії та політології Житомирського державного університету пропонує широку тематику курсових робіт, проблематика яких охоплює філософські аспекти релігієзнавчих досліджень у галузях філософії та феноменології релігії, історії релігій, соціології релігії, аксіології та праксеології релігії та ін. Магістрант окрім запропонованого переліку курсових робіт може запропонувати власну тему. Це є прийнятним, насамперед, тоді, коли магістрант вже має наукові дослідження або наукові розробки з означеної проблематики. Проте остаточна назва курсової роботи узгоджується і затверджується після співбесіди з науковим керівником.

Вибір теми курсової роботи має відповідати низці критеріїв:

1. Тематика курсової роботи має відображати наукові інтереси магістранта. Ці інтереси мають обмежуватися проблематикою філософії та феноменології релігії, історії релігій, соціології релігії, аксіології та праксеології релігії та ін. У контексті цього магістрант має вирішити, яка з галузей філософсько-релігієзнавчих досліджень є особливо цікавою для нього.

2. Тема курсової роботи має містити ознаки актуальності, бути прив'язаною до потреб сучасного філософського і гуманітарного дискурсу. Вона має мати високий ступінь практичної значущості.

3. Тематика курсової роботи має співпадати з науковою проблематикою кафедри філософії та політології, насамперед у площині відповідності науково-дослідницьким темам кафедри філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка: «Випробування людського буття: класичний і посткласичний дискурс» (№ 0111U000154); «Повсякденність інологічного як феномен життя сучасної людини: теоретичні, методологічні та практичні проблеми» (№ 0114V0038730).

4. Тематика курсової роботи визначається ще й критерієм можливості забезпечення доступними філософськими і релігієзнавчими джерелами для

роботи магістранта. Останнє видається важливим ще й у контексті володіння магістрантом іноземними мовами для опрацювання закордонної літератури з обраної теми дослідження.

Після затвердження назви курсової роботи необхідним є звернення до більш детального аналізу предмету аналізу дослідницької роботи. Наприклад у процесі роботи над курсовою роботою на тему «Сутнісні вияви сакрального у соціокультурному просторі християнського храму» доречним є звернення по-перше, до проблематики визначення ключових понять «сакральне», «сакральний простір» «християнство», «християнський храм» та ін. Окрім цього, в курсовій роботі доречним було б звернення і до визначення методологічних підходів до аналізу сакрального простору храму. Серед них засадничий характер мають метод феноменологічного, порівняльного (компаративного) та системного аналізу. Курсова робота має містити й підрозділи, в яких будуть розкриватися атрибутивні ознаки виявів сакрального у просторі християнського храму а також порівняння цих проявів у площині специфіки храмів різних християнських конфесій.

Протягом вересня поточного навчального року магістрант повинен узгодити тему з науковим керівником. Тема курсової роботи затверджується на засіданні кафедри філософії та політології Житомирського державного університету імені Івана Франка та може корегуватися протягом навчального року. Тематика курсових робіт має щорічно корегуватись.

Розробка робочого плану курсової роботи.

Важливим етапом підготовки курсової роботи є підготовка робочого плану. Наявність робочого плану убезпечує дослідника від несистемності і хаотичності у межах наукового дослідження конкретної проблематики. Робочий план також дозволяє систематизувати і згрупувати значне коло наукових джерел і літератури.

Робочий план завбачує опрацювання літератури і опублікованих джерел з обраної проблематики через використання друкованих або електронних каталогів, де література згрупована за проблематикою і змістом у відповідних галузях наукового знання. Натомість алфавітний каталог доречно використовувати у процесі пошуку джерел за прізвищами відомих науковців і мислителів. Виконана робота дозволить молодому досліднику згрупувати отримані джерела, скласти перспективний план дослідження. Цей план у майбутньому може піддаватись корекції або уточненням.

Магістрант у процесі первинного опрацювання літератури має, насамперед, звернути увагу на необхідність прискіпливої і точної фіксації вихідних даних процитованого джерела (автор, рік видання, назва, місце видання, видавництво, загальна кількість сторінок і вказівка на сторінку цитування). У процесі опрацювання електронних джерел обов'язково слід вказувати електронну адресу цитованого джерела та фіксувати час звернення до нього (електронні джерела з часом можуть бути ліквідованими або заблокованими). Така робота убезпечує магістранта від необхідності повторного пошуку опрацьованого джерела і значно економить час.

Наступним важливим етапом підготовки курсової роботи є компонування тексту роботи та його форматування. Дослідник має чітко дотримуватись принципу пропорційності курсової роботи. Розділи і підрозділи будь-якої наукової роботи мають бути співмірними. Іншими словами обсяг Розділу 1, Розділу 2, Розділу 3 мають бути приблизно рівними. Наприклад, якщо у курсовій роботі два розділи, то вони за обсягом приблизно мають складати 10-12 сторінок. Окрім цього текст курсової роботи має працювати на реалізацію єдиної поставленої мети дослідження, а відтак між розділами і підрозділами має бути у висновках перехід від однієї частини дослідження до іншої.

В цілому текст курсової роботи має бути логічно скомпонованим і впорядкованим, викладеним за критеріями наукового стилю. Чорновий варіант тексту курсової роботи подається на перевірку науковому керівнику, яким може висловити зауваження і побажання щодо вдосконалення її тексту. Після процесу доопрацювання і повторного рецензування роботи науковим керівником курсова робота подається на відповідну кафедру. Окрім тексту курсової роботи завершальним етапом її виконання є процедура захисту.

Структура курсової роботи складається з титульного аркуша, переліку умовних скорочень (якщо вони необхідні), змісту (плану), основного тексту, списку використаних джерел та літератури, додатків (за наявності), акт перевірки на унікальність тексту.

1. 2. Методологія написання вступу до курсової роботи

Особливого значення у процесі написання курсової роботи є оформлення вступної частини. У вступі до курсової роботи сконцентровано ключові положення дослідницьких спрямувань автора. У загальній формі можна виділити такі структурні складові вступу до курсової роботи:

- *Актуальність дослідження або постановка проблеми.*
- *Мета дослідження.*
- *Завдання дослідження.*
- *Об'єкт дослідження.*
- *Предмет дослідження.*
- *Гіпотеза дослідження.*
- *Стан наукової розробленості проблеми.*
- *Методи дослідження.*

Актуальність дослідження або постановка проблеми. Вступ до будь-якого наукового дослідження розпочинається з формулювання його актуальності. Доцільність і актуальність дослідження вибраної наукової проблеми визначається рівнем її суспільної значущості. Магістрант має сформулювати 2-4 концептуальні позиції, чому саме ця проблема є актуальною для сучасного соціогуманітарного знання. Поряд з загальноцивілізаційним контекстом доречно сформулювати і чому ця тема актуальна для сучасного українського гуманітарного дискурсу.

Натомість формулювання **мети** дослідження має містити в собі проекцію кінцевого результату вирішення конкретної наукової проблеми. Формулювання мети має корелювати з назвою теми і містити вказівку, що саме буде становити результат дослідження. У меті може знаходити відображення як аналіз сутнісних ознак певного явища, так і визначення особливостей або закономірностей у його розвитку, з'ясування процесу його еволюції у конкретному соціокультурному середовищі. Для формулювання мети доречно використовувати такі формулювання, як «дослідити», «охарактеризувати», «проаналізувати», «розкрити», «з'ясувати», «визначити особливості», «розкрити закономірності» та ін.

Завдання дослідження мають формулюватись на основі його мети. Завдання уповні мають відповідати структурним складовим розділів і підрозділів курсової роботи. Не може бути розділу, який би не відповідав поставленому завданню. Для обсягу курсової роботи вистачає постановки і вирішення 2-3 завдань (див. ПРИКЛАД 1). Більше завдань не можуть бути уповні реалізовані в обсязі курсової роботи, який становить 28-30 сторінок основного тексту. В багатьох випадках перше завдання наукового дослідження може реалізуватись у площині аналізу стану наукової розробленості проблеми, визначення її ключових методологічних підходів.

Об'єкт і предмет дослідження перебувають у діалектичній єдності з назвою курсової роботи та її метою. Об'єктом дослідження може бути явище,

феномен природної або соціальної дійсності. Об'єкт дослідження за обсягом є ширшим за предмет і відображає явище, процес, подію, на яку спрямована пізнавальна активність суб'єкта (див. ПРИКЛАД 2). Натомість предмет означає якийсь аспект конкретного явища, процесу події, які є об'єктом дослідження. Предмет може вказувати й на розвиток, еволюцію явища, процесу, події. З позиції формальної логіки об'єкт і предмет співвідносяться як загальне і одиничне.

ПРИКЛАД 1 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]		
Тема курсової роботи	Мета курсової роботи	Завдання курсової роботи
«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»	Метою дослідження є комплексний релігієзнавчий аналіз та визначення закономірностей функціонування релігійної комунікації у місійній діяльності християнських церков в Україні	Досягнення поставленої мети завбачує вирішення таких завдань: <ul style="list-style-type: none"> -> розкрити концептуальні засади розуміння релігійної комунікації в онтологічному, гносеологічному й аксіологічному аспектах релігієзнавчого і філософського дослідження; -> охарактеризувати вплив глобалізаційних процесів на християнську Інтернет-комунікацію

ПРИКЛАД 2 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]		
Тема курсової роботи	Об'єкт дослідження	Предмет дослідження
«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»	Об'єктом дослідження є релігійна Інтернет-комунікація як сфера соціальної буттєвості сучасної людини	Предметом дослідження є місійна спрямованість сучасної християнської Інтернет-комунікації в Україні

Гіпотеза дослідження формулюється на основі гіпотетичного розв'язання поставленої проблеми у курсовій роботі. Формулювання гіпотези дослідження має базуватися на припущенні деяких висновків, які будуть остаточно реалізовані у положеннях новизни і у висновках (див. ПРИКЛАД 3).

Стан наукової розробленості проблеми, яка піднімається у курсовій роботі, розкривається через аналіз концептуальних напрямків, що сформувалися у філософському або релігієзнавчому дискурсі (див. ПРИКЛАД 4). Особлива

ПРИКЛАД 3 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]□	
Тема курсової роботи□	Гіпотеза дослідження□
<p>↑</p> <p>«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»□</p>	<p>↑</p> <p>Гіпотеза дослідження полягає в обґрунтуванні положення, що релігійна Інтернет-комунікація може проявлятися у феномені релігійної пропаганди, яка може мати як деструктивну, так і конструктивну сутність: на конструктивному рівні, за умов забезпечення релігійної неупередженості та позаконфесійності, вона може сприяти утвердженню традиційних християнських цінностей та моральності суспільства; на деструктивному рівні релігійна пропаганда сприяє утвердженню ідеології конфесійної спільноти, виступаючи засобом маніпуляції та суспільної конфронтації.</p>

ПРИКЛАД 4 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]□	
Тема курсової роботи□	«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»□
<p>↑</p> <p>Стан наукової розробленості проблеми↑</p> <p>↑</p> <p>□</p>	<p>↑</p> <p>Проблематика релігійної Інтернет-комунікації у місійній діяльності християнських церков в Україні стала предметом зацікавленості цілої низки вітчизняних і зарубіжних дослідників. Так, формування системи релігійної Інтернет-комунікації є логічним наслідком активного розвитку інформаційно-комунікаційного суспільства, що потребувало уваги до досліджень, зорієнтованих на аналіз соціально-комунікаційної складової сучасних соціальних трансформацій. Глобалізаційний вимір інформаційного суспільства розкритий на основі досліджень Д. Белла, З. Бжезінського, П. Дракера, М. Кастельса, М. Маклюєна, Й. Масуди, Е. Тоффлера. Основні проблеми релігійного розвитку в епоху глобалізації розкриті у працях провідних українських релігієзнавців — І. Васильєвої, В. Єленського, А. Колодного, О. Сагана, П. Сауха, Л. Филипович.¶</p> <p>Специфіка конструювання реальності у релігійних Інтернет-комунікаціях зумовила звернення до напрацювань, спрямованих на аналіз природи феномену віртуального. Означений вектор досліджень представлений у роботах Р. Барта, А. Бодрова,</p>

Ж.°Бодрійяра, П. Браславського, Р. Вилкова, А. Воронова, О.°Слховой, А.°Заморокіна, Д.°Іванова, М.°Кастельса, А.°Жирилової, Є.°Ковалевської, І.°Корсунцева, В.°Ладова, А.°Малишко, М.°Носова, М.°Опенкова та ін. Серед українських вчених означена проблематика стала об'єктом досліджень Я.°Башманівської, П.°Богачевського, О.°Каріної, Т.°Котлярової, О.°Криницького, І.°Лугуценко, М.°Пальчинської, Є.°Уханова та інших, які зосереджують свою увагу, переважно, на аналізі віртуального конструювання реальності.¶

Аналіз пропагандистських стратегій маніпулювання суспільною свідомістю у системі християнських Інтернет-комунікацій зумовив необхідність звернення до досліджень Г.°Блумера, В.°Джемса, Г.°Лебона, С.°Московічі, С.°Сігеле, Г.°Тарда, З.°Фройда. Вивчення проблеми інформаційної війни, її засобів та стратегій реалізації у системі релігійних Інтернет-комунікацій потребувало залучення напрацювань С.°Бухаріна, Н.°Брусніцина, І.°Панаріна, С.°Зелінського, В.°Прокоф'єва, С.°Расторгуєва.¶

Огляд наукових джерел засвідчує складність та різноплановість феномену релігійної Інтернет-комунікації, його ідейно-психологічне значення у віртуальному конструюванні соціальної реальності.□

увага має зосереджуватися на з'ясуванні джерельної бази дослідження а також найновітніших виданнях, в яких висвітлена наукова проблематика курсової роботи. При цьому особливого значення набуває характеристика наукових статей за останні 3-5 років, яким присвоєні doi.

Опис наукової літератури (історіографія) є вкрай важливою частиною для написання курсової роботи. Наявність деякої частини досліджень вказаної проблематики чітко демонструє її актуальність. Однак опис літератури жодним чином не можна зводити до простого переліку або повторення змісту конкретної наукової праці. Натомість якісна аналітика літератури має відображати конкретний внесок автора у розробку заявленої проблеми. Порівняння внеску автора і його попередників дозволяє визначити недосліджені аспекти проблеми, де потрібна новітня аргументація і нові фактологічні дані.

Окрім проблемного підходу до розкриття заявленої теми, в історіографії можна використовувати хронологічний підхід, при якому аналізуються в хронології їх створення. Можливий і третій підхід, згідно з яким спочатку увага концентрується навколо найбільш «авторитетних праць». На наступних етапах розгляду відбувається аналіз праць, в яких розглядаються окремі аспекти проблеми.

В аналізі наукової розробленості проблеми слід дотримуватись коректності. У випадку, якщо певні положення інших авторів є сумнівними, доречно використовувати такі формулювання – «ідеї автора викликають сумніви», «суперечливим є твердження автора», «наверяд чи правомірним є міркування автора» та ін. При цьому саме дискусія з іншими дослідниками перетворює просту дескрипцію праць інших авторів у наукову розвідку.

Методи дослідження. Наукове дослідження має базуватись на цілому комплексі наукових принципів і наукових методів. Доцільність використання кожного з них залежить від поставленої мети дослідження і специфіки обраної теми для курсової роботи (див. ПРИКЛАД 5). У філософському і релігієзнавчому дослідженнях доцільним є використання таких наукових методів: методу системного аналізу, герменевтичного аналізу, структурно-функціонального аналізу, порівняльного аналізу, феноменологічного аналізу та ін. у залежності від специфіки дослідження магістрант має орієнтуватись на використання принципів об'єктивності, практики, діалектики, позаконфесійності, інтерсуб'єктивності, інтенціальності та ін.

ПРИКЛАД 5: [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]	
Тема курсової роботи	«Релігійна Інтернет-комунікація у міській діяльності християнських церков в Україні»
Методи дослідження	<p>Об'єкт і предмет дисертації зумовили методологічні засади дослідження, яке виконане на взаємоперетині філософської, релігієзнавчої, соціально-комунікаційної систем знання. Комплексний характер дисертаційної роботи визначив вибір загальнонаукових та спеціальних методів дослідження.</p> <p>Дисертація ґрунтується на базових принципах і методах філософії і академічного релігієзнавства, а саме: науковій об'єктивності, що уможливило багатоаспектне розкриття сутності феномену релігійної комунікації загалом та християнської Інтернет-комунікації зокрема; позаконфесійності і світоглядного плюралізму, які дозволили проаналізувати та порівняти наукові й богословські підходи до розуміння сенсу християнської місійно-пропагандистської діяльності у її ціннісних та антагоністичних проявах; цілісності й системності, котрі забезпечили осмислення релігійної комунікації як необхідного чинника функціонування інформаційно-комунікаційної системи суспільства; функціонального аналізу, що дозволив розкрити функції християнської Інтернет-комунікації; компаративного аналізу, який застосовувався при дослідженні загального і специфічного у детермінації релігійної комунікації на різних етапах історії християнства.</p>

	Окрім означених методів, використано й спеціальні наукові методи: поєднання історичного і логічного способів осягнення сутності релігійних комунікацій; ретроспективний — для аналізу релігійних комунікацій в історичному контексті; системно-класифікаційний та описово-аналітичний методи аналізу особливостей релігійної Інтернет-комунікації у місійній діяльності християнських церков в Україні. □
--	---

Структурною одиницею вступу має бути і **практичне значення роботи**. У її межах має формулюватись опис можливостей використання результатів курсової роботи, її ключових висновків у подальшому дослідженні заявленої проблеми (див. ПРИКЛАД 6). Доцільним є наведення сфер практичного застосування результатів курсової роботи.

ПРИКЛАД 6 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]	
<i>Тема курсової роботи</i>	«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»
<i>Практичне значення дослідження</i>	Практичне значення дослідження. Отримані наукові результати поглиблюють теоретичні дослідження в релігієзнавчій галузі і мають науково-теоретичне та навчально-методичне значення. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці навчально-методичних посібників із релігієзнавства, історії релігії, а також у викладанні нормативних курсів з дисциплін релігієзнавчого спрямування.

У структурі курсової роботи необхідною є і вказівка на апробацію роботи (див. ПРИКЛАД 7). Здобувач має навести точні назви круглих столів, наукових семінарів, наукових конференцій з вказівкою повних назв міст, установ та дат проведення заходів. Здобувачі, які претендують на високі оцінки, мають взяти участь щонайменше в одній науковій конференції.

ПРИКЛАД 7 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]	
<i>Тема курсової роботи</i>	«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»
<i>Апробація дослідження</i>	Апробація результатів дисертації. Основні положення й висновки дисертації обговорювались на наукових семінарах та засіданнях кафедри філософії Житомирського державного університету імені Івана Франка й пройшли апробацію на низці наукових конференцій, зокрема: Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2013» (Київ, 2013); Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2014» (Київ, 2014); IV Міжнародна науково-теоретична конференція «Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності» (Житомир, 2015); Всеукраїнська науково-теоретична конференція з міжнародною участю «Філософія, релігія та культура у глобалізованому світі» (Житомир, 2015); Міжнародна науково-практична конференція «Історія, проблеми та необхідні умови становлення громадянського суспільства в Україні» (Львів, 2016); XXXIII Міжнародна науково-практична конференція «Наука та інновації» (Чернівці, 2016).

У вступі наводиться також опис публікацій здобувача, вказівка на кількість статей і тез конференцій. Окрім цього у вступі наводиться опис структури і обсягу курсової роботи.

1.3. Методологія написання висновків та списку літератури до курсової роботи

Завершальним етапом дослідження, проведеного в курсовій роботі, є висновки. **Висновки до курсової роботи** починаються з нової сторінки. Виходячи з обсягу курсової роботи, висновки мають бути викладені на 2-3 сторінках. Значною мірою висновки мають містити положення новизни, які відображають результати дослідження (див. ПРИКЛАД 8). Доречним є використання у формулюванні висновків таких висловлювань, як «встановлено», «досліджено», «доведено», «з'ясовано» та ін.

ПРИКЛАД 8 [http://eprints.zu.edu.ua/29420/1/avt_Lomachynska.pdf]	
<i>Тема курсової роботи</i>	«Релігійна Інтернет-комунікація у місійній діяльності християнських церков в Україні»
<i>Висновки</i>	<p>1. Аналіз філософської, релігієзнавчої та богословської літератури засвідчує, що релігійна комунікація є явищем системним, структурним, соціальним, історичним, психологічним тощо. У глобалізованому світі вона стає складовою функціонування суспільства як цілісної інформаційної системи, забезпечує передачу релігійно-культурного досвіду та значною мірою впливає на творення соціальної пам'яті. Як важливий чинник формування та розвитку суспільних відносин релігійна комунікація забезпечує: соціалізацію у межах релігійної громади; обмін та засвоєння релігійної інформації; зміцнення зв'язків – між окремими віруючими, у межах релігійної громади, між віруючими та духовенством, у межах релігійної інституції, між релігійними організаціями різного віросповідання. Релігійна комунікація передбачає не лише вербальний рівень інформаційного обміну, а й символічний (у різних видах сакрального мистецтва), іміджевий (як результат міфологізації постаті релігійного лідера).¶</p> <p>Це є одночасно явищем загальноуніверсальним та індивідуально специфічним для кожної конкретної релігійної системи, тому точність декодування релігійної інформації залежить від єдиного коду, сформованого у контексті історико-культурної зумовленості існування релігійної громади. У релігійній комунікації присутні як об'єкт-суб'єктні відносини, властиві комунікаційній</p>

діяльності у формі наслідування, коли реципієнт (вірянин) цілеспрямовано вибирає комуніканта (харизматичного проповідника) як ідейний зразок задля своєї соціальної поведінки, так і суб'єктно-об'єктні відносини, притаманні комунікаційній діяльності у формі управління, коли комунікант (церква як соціальний інститут) розглядає реципієнта (суспільство) як об'єкт своєї комунікаційної дії. Християнська релігійна комунікація завжди має опосередкований ієрархічний ідеологічний зв'язок з Церквою та її соціально-комунікаційними інститутами, що зумовлює можливості застосування пропагандистських стратегій психологічного впливу. Інформаційно-комунікаційний імідж держави формується значною мірою на основі релігійно спрямованих інформаційних ресурсів богословської літератури.¶

2. Релігійна Інтернет-комунікація — складний процес передачі знаково-образної релігійно-спрямованої інформації, опосередкований технічними засобами, з метою утвердження духовних цінностей певної конфесії, здійснення ідеологічного, політичного чи організаційного впливу на оцінки, думки та поведінку людей. Її сутність доцільно розглядати в контексті трьох основних аспектів: онтологічного (з акцентом на знакову природу комунікації); гносеологічного (у контексті аналізу пізнавальних та комунікаційних можливостей учасників комунікаційного процесу); аксіологічного (усвідомлення релігійної комунікації як найвищої духовної цінності). Змістовне наповнення релігійної Інтернет-комунікації є логічним відображенням історико-культурної зумовленості та ідеологічної позиції конкретної християнської конфесії. На онтологічному рівні така комунікація реалізується переважно у горизонтальному вимірі, але вертикальний вимір у віруючої людини присутній як можливість морального імперативу, що визначає її етичну спрямованість.□

Список використаної літератури формується з усіх бібліографічних джерел, на які є посилання у тексті курсової роботи (див. Додаток Г). Не допускається наявність у списку літератури показників, які не процитовані у тексті. Список літератури у курсовій роботі має складати 25-30 позицій. Левову частку списку літератури мають становити джерела (першоджерела), наукові монографії, наукові статті (див. ПРИКЛАД 9). Цитуванні текстів підручників значно знижує рівень науковості курсової роботи, адже підручники і посібники є навчальною, а не науковою літературою. Виняток можуть становити лише поодинокі унікальні підручники, матеріал яких не відображений у наукових статтях або монографіях. Доцільним є

використання у курсовій роботі новітньої літератури за останні 5 років. Водночас існує вимога щодо цитування першого видання першоджерела, бажано мовою оригіналу. При цьому усталеною залишається практика цитувати український переклад першоджерела, якщо такий є, а не, приміром, російський.

ПРИКЛАД 9
Приклади оформлення різних типів літератури
<p><i>Посилання на монографії:</i></p> <p>Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними. К.: Наш формат, 2019. 320 с. ¶</p> <p>Lederer E., Marshak J. <u>The new middle class</u>. N.Y.: Columbia University, Department of Social Science, 1937. 108 p. ¶</p>
<p><i>Посилання на статті і періодичні видання:</i></p> <p>Козловець М. А. Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоціалістичних трансформацій // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". 2017. № 4 (35). С. 41–56. ¶</p> <p>Kovtun N. M., Ventsel N. V. Transitional Society in Modernization Conditions: Challenges of Forth Industrial Revolution // Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences: scientific journal. Zhytomyr: Zhytomyr Ivan Franko State University Press, 2019. Vol. 1 (85). P. 5–16. ¶</p> <p>Юхновський І. Головна мета — збудувати в Україні суспільство з панівним середнім класом // Дзеркало тижня. 2007. № 14. 14 квітня. ¶</p>
<p><i>Посилання на електронні джерела:</i></p> <p>¶ Климчук А. Формування середнього класу в Україні. 28.04.2013. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://iqholding.com.ua/articles/formuvannya-serednogo-klasu-v-ukraini (Дата звернення: 26.03.2020). ¶</p> <p>Baizidi-Rahim. Paradoxical class: paradox of interest and political conservatism in middle class // Asian Journal of Political Science. 2019. 27:3. P. 272–285. DOI: 10.1080/02185377.2019.1642772. <u>E-resource</u>. Access mode: https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/02185377.2019.1642772?journalCode=rasi20 (Last accessed: 17.04.2020). ¶</p> <p>World Migration Report 2020. IOM. UN Migration. <u>E-resource</u>. Access mode: https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (Last accessed: 03.05.2020). ¶</p>

Список літератури може формуватися або за алфавітним порядком, або у порядку цитування. Зазвичай, більш зручним є список літератури за алфавітом, адже у процесі доопрацювання і введення / виведення джерел з тексту курсової роботи і наявності у ній списку літератури у порядку цитування магістрантові доведеться переробити усі посилання у тексті.

У процесі оформлення списку літератури і його форматування магістрант має дотримуватись чинних на момент оформлення курсової правил оформлення бібліографічних джерел (див. Додаток Г).

У структурі курсової роботи можуть бути **додатки**. Доцільність їх введення залежить від проблематики курсової роботи. При цьому додатки лише підвищують практичну зорієнтованість роботи і довіру до результатів наукового дослідження. Зазвичай, у додатках репрезентують необхідний для аргументації висновків курсової роботи матеріал, який з різних причин, зокрема обмеженості її обсягу, не був вміщений в основний текст наукового дослідження. Також вміщення деякої частини матеріалу може зруйнувати чітку структуру дослідження, а тому доцільним є її винесення у додатки. У тексті курсової роботи необхідними є посилання на конкретні додатки. За необхідності у додатки можуть бути включені схеми, таблиці або ілюстрації.

Всі додатки мають починатись з нової сторінки. При цьому кожен додаток має містити заголовок, який друкується малими літерами при першій великій літері симетрично щодо тексту. Над заголовком посередині рядка друкується слово «Додаток» і додається велика літера, яка позначає його порядковий номер («Додаток С»). Допускається позначення додатків усіма **літерами** української мови, окрім Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. У випадку, якщо в курсовій роботі всього один додаток, то він позначається просто як додаток.

У структурі курсової роботи можуть використовуватися **таблиці і ілюстрації**. Використання таблиць, ілюстрацій, рисунків, схем і діаграм у тексті курсової роботи має бути виправданим. Воно має виконувати функцію узагальнення висновків. Ці структурні одиниці мають спрощувати сприйняття матеріалу, а не ускладнювати його.

Заголовок таблиці розміщується зверху над *таблицею* (див. Додаток Д). Його позначають як «Таблиця 1.3». Цифра 1 вказує на перший розділ, а цифра 3 – на порядковий номер таблиці у розділі. Кожна таблиця має розміщуватися на одній сторінці. У випадку великого обсягу таблиця переноситься на іншу сторінку з позначкою («Продовження (або закінчення) таблиці»).

Цифри і позначки в колонках ставлять так, щоб відповідні групи цифр у всій колонці через функцію «по центру» були розміщені один під одним. Всі позначення у таблицях мають відповідати однакової кількості десяткових знаків для всіх значень цифрових величин в одній колонці. Текст курсової роботи має містити посилання на всі наведені таблиці.

У разі необхідності у тексті курсової роботи можна використовувати *ілюстрації (рисунки)* (див. Додаток Е). Розміщення ілюстрацій можливе як в самому тексті роботи, так і в додатках. У тексті ілюстрації мають бути розміщені якнайближче до тексту, який вони ілюструють. Якщо ілюстрація не вміщається на поточній сторінці, вона може бути перенесена на наступну.

Нумерація ілюстрацій відбувається в межах розділу і порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою. Наприклад, у позначенні Рисунок 1.2 цифра один вказує на розділ, а цифра два – на другу таблицю у розділі. У тексті посилання на ілюстрації оформлюються (див. Рисунок 1.2).

Окрім ілюстрацій у тексті курсової роботи можуть використовуватися і схеми (див. Додаток 3). Схемами називаються зображення, які здатні передавати за допомогою умовних позначок ключову ідею процесу, технології, пристрою. Схема дозволяє репрезентувати наочно взаємозв'язок між ключовими елементами процесу, технології, пристрою. Для схем обов'язковою вимогою є дотримання товщини ліній у зображеннях основних і допоміжних, відкритих і закритих для спостереження деталей і товщини ліній їх зв'язку.

Поряд зі схемами використовують у наукових публікаціях діаграми. Діаграми застосовуються для графічного зображення залежностей між конкретними величинами. Діаграми допомагають синтезувати дані про масові процеси. У залежності від форми побудови діаграми можуть бути об'ємними, лінійними і площинними. Найбільш затребуваними у курсових роботах є площинні і об'ємні діаграми, які отримали назву стовпчиківі.

1. 4. Вимоги щодо дотримання академічної доброчесності у процесі написання курсової роботи

Дотримання академічної доброчесності є ключовим принципом оцінки якості виконання будь-якої наукової роботи. В історії науки плагіат, некоректні запозичення і компіляція є доволі давніми явищами. Однак, в українських реаліях вони досі залишаються однією з засадничих причин деградації вітчизняної науки і освіти. Проблема стає ще більш актуальною в ситуації тотальної інформатизації, коли будь-яка людина отримала доступ до більшості наукових публікацій у світі. Доступ до них стає ще легшим за наявності безкоштовних он-лайн платформ по перекладу з більшості мов світу. В таких умовах будь-яка робота може легко бути перевірена на плагіат.

Плагіат може набувати різних форм. Зокрема виділяють навмисні і ненавмисні запозичення. Якщо говорити про студентські наукові роботи, то значна частина з них може містити ненавмисні запозичення, пов'язані з низькою правовою культурою, незнанням основних принципів права інтелектуальної власності. Ці явища значною мірою можна пояснити не тільки необізнаністю у згаданій сфері, а й високим ступенем академічної недосвіченості молодих науковців. У зв'язку з цим першочерговим завданням закладів освіти, наукових керівників і наукових консультантів є

ознайомлення студентів, магістрантів, аспірантів з базовими принципами академічної доброчесності.

<i>Визначення поняття плагіату у законодавчих нормах:</i>
 Згідно зі Ст. 69 п. 6 Закону України «Про вищу освіту» (№ 1556-VII від 01.07.2014), академічний плагіат це «оприлюднення (частково або повністю) наукових результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання». ¶
¶ Згідно зі Ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (№ 3792-XII від 23.12.1993. Редакція станом на 04.11.2018), плагіатом є оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. ¶

Курсова робота, як і усі інші кваліфікаційні роботи, студентів і магістрантів в обов'язковому порядку мають піддаватися перевірці на плагіат. У випадку виявлення плагіату курсова робота до захисту не допускається.

Згідно з Положенням про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (від 29.05.2020, Наказ № 47), в якості ключового критерію відсутності плагіату «використовується показник рівня оригінальності тексту у відсотках, отриманий за допомогою програмно-технічних засобів перевірки на плагіат і зменшений на відсоток правомірних запозичень». У Положенні у пункті 3.2 наводиться перелік цих запозичень.

Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (від 29.05.2020, Наказ № 47): https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

3.2. Виявлені у тексті твору запозичення вважаються правомірними, якщо вони є: власними назвами; індивідуальними найменуваннями окремих одиничних об'єктів, у т.ч. найменуваннями установ, назвами праць, які досліджувалися у творі, бібліографічними посиланнями на джерела та ін.; усталеними словосполученнями, що характерні для певної сфери знань; належним чином оформлені цитування; самоцитуванням – фрагментами тексту, що належать автору твору, опубліковані або оприлюднені в електронній формі ним у інших творах.

У процесі оцінювання курсової роботи її перевірка на наявність плагіату передує усім іншим процедурам розгляду. Відповідальність за наявність невинуватених запозичень і недотримання академічної доброчесності покладається на здобувачів вищої освіти (студентів, магістрантів) та співробітників університету. При цьому виявлення фактів порушень академічної доброчесності має відбуватись викладачами як керівниками

кваліфікаційних робіт у процесі здійснення освітньої діяльності та керівниками відповідних структурних підрозділів.

Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (від 29.05.2020, Наказ № 47): https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

4.3. Виявлення та фіксація фактів порушення академічної доброчесності здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та докторантами під час здійснення ними наукової діяльності здійснюється передусім їх науковими керівниками (науковими консультантами), а також керівництвом структурних підрозділів та спеціалізованими вченими радами. Рішення щодо відповідальності за порушення академічної доброчесності може прийматись вказаними вище особами.

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка Комісія з питань академічної доброчесності може розглядати заяви щодо порушення Кодексу академічної доброчесності та надавати рекомендації і пропозиції адміністрації університету, керівництву факультетів та ННІ щодо накладання на порушників відповідного типу санкцій.

Якщо здобувач не погоджується з висновками щодо наявності плагіату в його роботі, на протязі трьох днів він має право подати письмову апеляційну заяву на ім'я ректора. Керівник установи (ректор) видає наказ про створення відповідної апеляційної комісії, склад якої формується на основі подання Голови комісії з питань академічної доброчесності. На протязі тижня з дня видання наказу ректора про створення комісії, вона має провести засідання. Здобувач має бути попереджений щонайменше за два дні до його проведення. У випадку відсутності заявника засідання проводиться за його відсутності.

Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (від 29.05.2020, Наказ № 47): https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf

5.4. Комісія на своєму засіданні визначає факт наявності чи відсутності у творі академічного плагіату. У разі, якщо за результатами аналізу відповідного твору встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота (залежно від її типу) допускається до захисту, рецензування або розгляду, рекомендується до друку, вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування. Якщо в результаті перевірки комісією виявлені факти академічного плагіату, то робота повертається автору на доопрацювання з можливістю подання на повторну перевірку, або виноситься пропозиція про притягнення автора (авторів) роботи до академічної відповідальності. Рішення комісії оформлюється протоколом.

Проблема необхідності уникнення плагіату в наукових роботах є складовою ширшої проблеми дотримання академічної доброчесності. У

Житомирському державному університеті імені Івана Франка діє **Кодекс академічної доброчесності** (Наказ ректора № 56 від 26.06.2019). Згідно з ним, академічна доброчесність позиціонується як система етичних принципів та визначених законодавчо правил, яких мають дотримуватись учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та наукової діяльності. Метою при цьому є забезпечення довіри до результатів навчання або наукових (творчих) досягнень.

Згідно з п. 3.2 Кодексу академічної доброчесності у процесі оцінки курсової роботи з метою дотримання академічної доброчесності науково-педагогічні працівники передбачає коректні посилання на джерела у процесі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, отриманих з праць інших авторів; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і методологію отримання результатів досліджень, джерела використаної інформації і власну педагогічну, науково-педагогічну та творчу діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання; повагу до здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників.

Кодекс академічної доброчесності (Наказ ректора № 56 від 26.06.2019):
<https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf>

3.3. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушення і недотримання правил доброчесності не лише підважує репутацію навчального закладу, а й нівелює цінність освітніх і наукових ступенів бакалаврів, магістрантів, аспірантів та докторантів. Індивідуальна і колективна відповідальність за дотриманням академічної доброчесності є спільною справою усіх працівників університету і здобувачів освіти.

До порушень академічної доброчесності належить і обман, і фальсифікація наукових результатів.

3.6.2. Обман або інші зловживання, а саме:

- фальсифікація або фабрикація інформації, наукових результатів та наступне використання їх в академічній роботі;
- підробка підписів в офіційних документах (залікових книжках, актах, звітах, угодах тощо);
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалки, мікронавушники, телефони, планшети тощо);
- посилання на джерела, які не використовувалися в роботі;
- списування (реплікація) при складанні будь-якого виду підсумкового або поточного контролю;
- проходження процедур контролю знань підставними особами;
- здавання або репрезентація різними особами робіт з однаковим змістом як результату навчальної чи наукової діяльності.

До порушень академічної доброчесності у процесі написання курсової роботи належить і несанкціонована співпраця у процесі навмисної чи усвідомленої допомоги або спроби допомоги іншому вчинити акт академічної нечесності. До такого типу порушень належить і придбання в інших осіб або організацій наукових робіт з наступними видаванням за власні роботи звітів, рефератів, контрольних, курсових, дипломних, магістерських робіт, статей, монографій, навчальних посібників та ін.

З метою уникнення плагіату і дотримання академічної доброчесності **магістрант має дотримуватись низки правил:**

- самостійно опрацьовувати джерела і наукову літературу, компонуєчи наукові тексти;
- завжди позначати через цитування запозичений текст. Це можна зробити через пряме цитування, взявши «чужий текст» у лапки. При цьому слід враховувати, що такого типу цитувань може бути в тексті не більше 10 %. Також здобувач може робити і непрямі цитування, коли своїми словами передаються наукові ідеї, концепції теорії, з подальшим посиланням на відповідне джерело. Після посилання слід дати власну оцінку наведеній інформації, зробити відповідні висновки і зауваження;
- необхідно дотримуватись точності посилання. У випадку виявлення навіть ненавмисних запозичень через некоректні посилання, це може бути підставою для відхилення роботи. Якщо таких запозичень буде декілька, робота не може бути допущена до захисту;

- неприпустимим є посилання (перепосилання) на джерело, до якого здобувач не мав доступу; слід враховувати, що автор джерела, з якого здобувач хоче запозичити цитату, також може помилятися;
- не можна у процесі підготовки курсової роботи використовувати цитати невідомого походження без вказівки на відповідне джерело, час і місце його видання та на конкретну сторінку;
- слід бути обережним і з використанням електронних джерел, адже вони як легко з'являються в інформаційному просторі, так само і можуть зникати; відтак, при цитуванні електронного джерела обов'язково слід вказувати дату звернення джерела (як-от, дата звернення до джерела 24.12.2019) та його електронну адресу;
- ніколи не допускайте фіктивних, підробних посилань на справжні або фіктивні документи; у випадку навіть поодиноких подібних фактів, виявлених у курсовій роботі, наукова репутація здобувача буде зруйнована і всі його наступні наукові напрацювання будуть розглядатися як потенційна підробка.

Загалом дотримання академічної доброчесності завбачує орієнтацію здобувачів освіти на дотримання принципів законності, чесності та порядності у навчальній та науковій діяльності, принципу справедливості у взаємодії університетської громади, неупередженого ставлення його суб'єктів один до одного, принципів взаємної довіри, вільного обміну знаннями, ідеями, інформацією, принципів компетентності та професіоналізму у процесі підвищення освітнього і наукового рівня в межах здійснення гасла «від освіти на все життя – до освіти протягом всього життя», принципу відповідальності за результати власної діяльності, принципів партнерства і взаємодопомоги у процесі підвищення навчальних і дослідницьких результатів як викладачів, так і здобувачів освіти, принципу взаємоповаги до різноманітних, зокрема й протилежних думок, принципу прозорості у площині уникнення зловживань посадовим становищем.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ, ПРОЦЕДУРА ЗАХИСТУ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2. 1. Вимоги до оформлення курсової роботи

Оформлення курсової роботи має відбуватися у відповідності з діючими державними стандартами. До захисту курсова робота подається у формі друкованої роботи, яка має статус рукопису. Текст має подаватися у м'якому переплетенні. Мовою тексту курсової роботи є державна мова.

За обсягом курсова робота має становити 28-30 сторінок друкованого тексту основної частини без врахування списку використаної літератури та джерел і додатків.

Форматування роботи. Текст курсової роботи має друкуватись на листках білого паперу формату А-4. Допускається до 30 рядків на сторінці. Шрифт друку курсової роботи *Times New Roman*, кегль шрифту – 14, міжрядковий інтервал 1,5 мм. Абзац має становити 1,25 см. Поля друкованих аркушів: ліве не менше 30 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм.

Нумерація в межах курсової роботи та в усіх її структурних одиниць відбувається арабськими цифрами. Кожна структура частина курсової роботи починається з нової сторінки, але нумерація роботи є суцільною. Титульна сторінка нумерується, але номер не проставляється через відповідну функцію. На наступних сторінках номери курсової роботи проставляються у верхньому правому куті сторінки.

Підлягають нумерації і такі структурні підрозділи як РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, після номера крапка не ставиться. Такі заголовки мають бути надруковані великими літерами з нового рядку без крапки в кінці речення. Натомість нумерація підрозділу має виглядати наступним чином («2.3.»), де перша цифра має відповідати номеру розділу, а друга – номеру підрозділу.

Особливе значення у курсовій роботі має оформлення **титульного листа** (див. Додаток А). На ньому мають бути наявні такі дані:

- назва профільного міністерства, повна назва навчального закладу, факультету, кафедри;
- тема курсової роботи;
- дата реєстрації курсової роботи;
- прізвище, імя, по батькові в родовому відмінку автора курсової роботи;

- дані про спеціальність студента, шифр групи, освітній рівень здобувача;
- вихідні дані наукового керівника у називному відмінку: науковий ступінь, вчене звання, посада, прізвище, імя, по батькові;
- оцінка за курсову роботу;
- перелік членів комісії по захисту курсової роботи і їх підпис;
- місто, в якому розміщується навчальний заклад, рік виконання роботи.

Частина структурних елементів пишеться великими літерами – ЗМІСТ, СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ, ВСТУП, РОЗДІЛ 1, РОЗДІЛ 2, РОЗДІЛ 3, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ.

Список використаних джерел та літератури оформляється в алфавітному порядку або в порядку посилань. Спочатку наводяться показники літератури кирилицею, після на них наводяться показники латиницею. Студенти мають неухильно дотримуватися вимог до оформлення бібліографічного опису літератури.

Окрім того, студенти мають дотримуватися й жорстких правил у порядку цитування джерел різного типу:

- цитування можуть бути прямі, де текст береться в лапки і непрямі, які формулюються шляхом переказування ключових ідей джерела; в обох випадках доцільно вказувати сторінки процитованого джерела;
- не доцільно закінчувати абзаци цитуванням інших авторів; після цитати обов'язково мають бути авторські міркування і висновки;
- не допускається використання декількох цитат підряд, а також великі за обсягом цитування, насамперед, прямі;
- за умови використання прямого цитування, авторський текст має наводитися у повній відповідності з дотриманням авторської орфографії;
- у процесі цитування іншого автора доцільними є формулювання, що автор «слухно констатує», «доводить», «вважає», «визначає», «вказує», «підтверджує», «зауважує» та ін.;
- цитування має завершуватися посиланням у квадратних дужках, як-от, [26: с. 135]; перша цифра вказує на порядковий номер джерела у списку літератури, друга цифра позиціонує номер сторінки, на яку посилаються; натомість коли потрібно просто перерахувати різні джерела без прив'язування тексту до конкретних сторінок, то такі посилання мають виглядати як [26; 12], де позначаються джерела номер 26 і 12 у списку літератури.

У процесі форматування тексту курсової роботи необхідно враховувати і **ряд технічних побажань**:

- у деяких випадках доречно використовувати нерозривний пробіл (*Shift+Ctrl*+пробіл); він допомагає структурним одиницям тексту бути нерозривними; насамперед, він «тримає» ініціали біля прізвища; такого типу пробіл можна ставити і для корегування місця тире у потрібному рядку;
- не потрібно робити пробіли між словом і комою, крапкою, двокрапкою;
- у списку літератури ustalеним є порядок наявності ініціалів після прізвища автора; водночас магістрант має чітко розрізняти ініціали і частини псевдонімів, самі псевдоніми, на кшталт Леся Українка, Джек Лондон, Марк Твен, пишуться завжди повністю;
- у списку літератури доцільним залишається виділення періодичного видання або наукового збірника курсивом, наприклад: Соколовський О. Л. Сотеріологічний контекст христології гностицизму // *Актуальні проблеми філософії та соціології. Науково-практичний журнал*. 2017. Випуск 19. С. 116–119.

2. 2. Процедура захисту та критерії оцінювання курсової роботи

Остаточна оцінка за курсову роботу виставляється лише після проведення процедури її захисту. Терміни захисту курсової роботи визначаються профільною кафедрою і завчасно повідомляються здобувачеві. На кафедрі створюється комісія, до якої входить науковий керівник та два-три члени кафедри, наукові інтереси яких дотичні до проблематики курсової роботи здобувача. Текст курсової роботи має бути зданий на профільну кафедру не пізніше, ніж за два тижні до захисту. Курсова робота має бути зареєстрована у встановленому порядку. Оцінювання курсової роботи розпочинається з перевірки на наявність плагіату та інших запозичень. За результатами перевірки науковий керівник подає на кафедру відгук на курсову роботу та акт перевірки її тексту на унікальність. За умови негативного відгуку наукового керівника курсова робота повертається на доопрацювання.

Магістрант завчасно має бути ознайомлений з рецензією наукового керівника на текст роботи. У своєму виступі він може як погодитись з зауваженнями, так і уточнити, пояснити або спростувати деякі з них.

Здобувач готує власний **виступ на захист курсової роботи**. На виступ відводиться 8-10 хвилин. Магістрант має коротко обґрунтувати актуальність

дослідження 2-3 позиції, розкрити недосліджені аспекти проблеми та вказати на методи і методологічні підходи, які дозволили їх вирішити у тексті курсової роботи. Здобувач має чітко визначити об'єкт і предмет дослідження та окреслити ключові його завдання.

Ключову роль у виступі мають відігравати 2-3 позиції новизни дослідження, які корелюють з основними висновками дослідження. У виступі слід акцентувати на практичній значущості результатів і висновків, отриманих у курсовій роботі. У прикінцевих положеннях виступу доцільно вказати на ступінь апробації наукового дослідження: на яких семінарах, конференціях, симпозіумах обговорювались концептуальні положення курсової роботи.

Окрім виступу здобувача **процедура захисту курсової роботи** передбачає оприлюднення висновку-відгуку наукового керівника, відповіді магістранта запитання, які можуть бути задані будь-ким з присутніх на захисті, прикінцеве слово магістранта, офіційне оголошення про рішення комісії по захисту про оцінку за курсову роботу.

Підсумкові результати захисту курсової роботи позначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» у залежності від наукового рівня виконання усіх структурних частин роботи та результатів її захисту. Оцінки за національною системою мають корелюватися зі 100-бальною шкалою оцінювання ECTS.

Таблиця 1.

СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА КУРСОВУ РОБОТУ ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка за курсову роботу виставляється у залікову книжку та відповідну екзаменаційну відомість. У випадку, якщо магістрант отримав оцінку «незадовільно з можливістю повторного складання», він може допущений до захисту курсової роботи лише після виконання нового завдання.

За результатами захистів курсових робіт, деякі найкращі роботи можуть бути рекомендовані до участі у формі доповідей на наукових симпозиумах і наукових конференціях. Усталеною є практика входження текстів курсових робіт у магістерську кваліфікаційну роботу.

У площині об'єктивного оцінювання запропонованої наукової роботи виділяють низку **критеріїв атестації курсової роботи** за 100-бальною шкалою:

Таблиця 2.

Положення про курсову роботу здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovnu.pdf

критерії оцінювання курсової роботи

Елементи роботи, що підлягають оцінюванню	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів
Оцінювання курсової роботи керівником (ОКК): 100 балів		

1. Своєчасне подання завершеної роботи в деканат факультету/ дирекцію навчально-наукового інституту		14
2. Якість написання у тому числі:		86:
Зміст	Наявність всіх структурних компонентів, стиль формулювання, відповідність поставленим завданням та назві роботи	8

Вступ	<ul style="list-style-type: none"> – Актуальність і постановка проблеми (виявлення суперечностей, які зумовили актуальність проблеми); – рівень розробки проблеми (констатація наявності досліджень з проблеми); – об'єкт, предмет, мета, завдання (чіткість формулювання, логічність, відповідність і взаємно відповідність); – методи дослідження, їх відповідність меті та завданням; – теоретичне і практичне значення (логіка формулювання). 	14
-------	--	----

Основна частина	<ul style="list-style-type: none"> – Глибина розкриття завдань дослідження; – доцільність і рівень використання джерел; – відповідність дослідницького матеріалу плану курсової роботи; – логіка викладу матеріалу; – наявність науково грамотно сформульованих власних думок, відповідність науковому стилю; – використання методів, задекларованих у вступі; – відповідність змісту сучасним науковим дослідженням з обраної проблеми. 	30
Висновки	<ul style="list-style-type: none"> – Відповідність логіки побудови висновків поставленим меті та завданням; – адекватність та обґрунтованість висновків. 	14
Список джерел	<ul style="list-style-type: none"> - Кількість літературних джерел; - наявність сучасних актуальних джерел з досліджуваної проблеми (журнальні публікації за останні 5 років); - відповідність оформлення списку використаних джерел бібліографічним вимогам. 	10
Оформлення роботи	Відповідність вимогам до оформлення курсових робіт (шрифт, обсяг, цитування та посилання на джерела, таблиці, рисунки, додатки тощо).	10
Оцінювання курсової роботи в ході захисту (ОКЗ): 100 балів		
3.Захист роботи	- Логічне та аргументоване викладання матеріалу;	20
	- Відображення результатів дослідження у наочних засобах, якість мультимедійної презентації;	50
	- Адекватне розуміння та правильні відповіді на запитання членів комісії.	30

2. 3. Орієнтовні теми курсових робіт з філософії

1. Філософія в соціокультурному контексті, її співвідношення з наукою, релігією, мораллю, ідеологією.
2. Місце філософії в системі наукових знань.
3. Історіософія як різновид філософсько-історичного знання.
4. Філософсько-історичний сенс міфології.
5. Натуралізм як парадигма філософсько-історичного мислення.
6. Проблема людини в античній філософії.
7. Основні школи давньоіндійської філософії.
8. Філософська думка Стародавнього Китаю.
9. Геліоцентризм та вчення про нескінченність Всесвіту (М. Коперник, Дж. Бруно, Г. Галілей).
10. Емпіризм і раціоналізм у західноєвропейській філософії Нового часу.
11. Проблема субстанції у західноєвропейській філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, В. Лейбніц).
12. Проблема людини у філософії доби Відродження.
13. Просвітництво ХУІІІ століття як феномен культури.
14. Теорія прав та свобод людини (Г. Гроцій, Т. Гоббс, Дж. Локк).
15. Романтизм і німецька філософія Просвітництва.
16. Концепція волі в історії філософії.
17. Витоки і зміст «філософії життя» (В. Дільтей, Ф. Ніцше).
18. Н. Макіавеллі про природу політики, влади і моралі.
19. І. Кант, його натурфілософія та вчення про пізнання.
20. Проблема відчуження людини в ранніх працях К. Маркса.
21. Християнський еволюціонізм. П. Тейяр де Шарден «Феномен людини».
22. Філософія буття та її особливості.
23. Філософія людини в західноєвропейській філософії.
24. Філософія пізнання в сучасній західноєвропейській філософії.
25. Ірраціоналізм як філософська течія ХІХ ст.
26. Проблема несвідомого у вченні З. Фрейда (за працею «Вступ до психоаналізу»).
27. Філософія екзистенціалізму в художній літературі Заходу.
28. Проблема життя, смерті та безсмертя у філософії екзистенціалізму.

29. Філософія екзистенціалізму Ж.-П. Сартра.
30. Сцієнтизм і антисцієнтизм як світоглядні орієнтації ХХ – ХХІ ст.
31. Герменевтичний напрям у сучасній філософії.
32. Цивілізаційна концепція С. Хантінгтона.
33. Філософія мови: історія і сучасність.
34. Слов'янська міфологія та її особливості.
35. Філософське осмислення твору «Слово о полку Ігоревім».
36. Філософські ідеї в культурі Київської Русі.
37. Філософія в Києво-Могилянській академії.
38. Філософські та соціально-етичні ідеї в працях українських полемістів ХVI-ХVII ст.
39. Світогляд і філософські погляди Григорія Сковороди.
40. Філософія серця Памфіла Юркевича.
41. Гуманістичний сенс творчості Тараса Шевченка.
42. Концепція творчості Івана Франка.
43. Філософія ірраціоналізму та української національної ідеї Дмитра Донцова.
44. Ідеї Володимира Вернадського та їх вплив на світову філософську думку.
45. Поняття менталітету та його методологічне значення в пізнанні особливостей духовного життя народів.
46. Мораль як фактор становлення людини і регулятор її життєдіяльності.
47. Життєтворчість людського буття: колізії практики.
48. Життєтворчість людського буття: проблема свободи.
49. Сучасний світ, протиріччя, проблеми тенденції його розвитку.
50. Відображення і творчість в духовній діяльності людини.
51. Діалектика об'єктивного та суб'єктивного у науковому пізнанні.
52. Проблема свідомості та кібернетика (огляд наукової літератури).
53. Діалектика емпіричного та теоретичного у науковому пізнанні.
54. Діалектика як загальна теорія розвитку, теорія пізнання, логіка і методологія.
55. Метафізика і діалектика як методи пізнання: порівняльний аналіз.
56. Свідомість як ідеальна діяльність.
57. Гіпотеза та її значення у науковому дослідженні.
58. Гносеологічні основи моделювання та його роль у науковому дослідженні.

59. Гносеологічні функції наукового експерименту.
60. Методологічні проблеми теорії інформації.
61. Гносеологічна сутність вимірювання та його роль у науковому дослідженні.
62. Співвідношення філософських та загальнонаукових методів пізнання.
63. Діалектика необхідності та випадковості у наукових дослідженнях.
64. Діалектика сутності та явища у наукових дослідженнях.
65. Проблема розвитку в сучасній науці. Концепція глобального еволюціонізму.
66. Антропосоціогенез як філософська проблема.
67. Раціональне та ірраціональне у пізнанні.
68. Творчість і пізнання: їх взаємозв'язок.
69. Естетичне ставлення людини до дійсності. Природа мистецтва.
70. Історія як предмет філософського дослідження. Єдність і розмаїття всесвітньої історії.
71. Свобода наукових пошуків і соціальна відповідальність вченого.
72. Принцип детермінізму в концепціях Ньютона і Ейнштейна: порівняльний аналіз.
73. Проблема особи, особистості та індивідуальності в соціальній філософії.
74. Теоретична об'єктивність, наукова обґрунтованість філософського розуму та його орієнтація на соціальні цінності.
75. Знання і комп'ютер, штучний інтелект.
76. Наука як культурно-історичний, гносеологічний і соціальний феномен.
77. Види наукових теорій та способи їх побудови.
78. Філософські проблеми сучасної космології.
79. Свобода і відповідальність в історії.
80. Геліоцентризм та вчення про нескінченність світу.
81. Об'єктивний ідеалізм Платона.
82. Вчення про матерію і форму Аристотеля.
83. Західноєвропейські університети ХІХ ст. як науково-дослідницькі центри.
84. Філософія освіти в Києво-Могилянській академії ХVІІ-ХVІІІ ст.
85. Пріоритети і принципи розвитку сучасної вищої освіти.

86. Постмодернізм та його сутність.
87. Вища освіта України перед викликами постмодерну.
88. Світова глобалізація й інтелектуалізація модерної української нації.
89. Духовний та інтелектуальний вибір України.
90. Інтелект нації та соціально-економічний вибір України.
91. Інтелектуалізація й інформатизація та їх наукове забезпечення.
92. Фундаментальні та прикладні науки.
93. Наукова революція кінця ХІХ – початку ХХ століття.
94. Наукові революції: сутність та закономірності.
95. Істина та її критерії в науковому пізнанні.
96. Світогляд і наукова картина світу.
97. Діалектика істини та омани в науковому пізнанні.
98. Діалектика творчості і пізнання.
99. Взаємозв'язок математики і філософії.
100. Історико-культурні та інтелектуальні передумови виникнення науки.
101. Сцієнтизм і антисцієнтизм як світоглядні парадигми ХХ-ХІХ століття.
102. Антична філософія і західноєвропейська культура.
103. Сократ: проблема людини та діалогічної природи філософського знання.
104. Історичні закономірності зміни предмета філософії.
105. Проблема антиномій у філософії І. Канта.
106. Проблема активності суб'єкта пізнання у філософії Г. Фіхте.
107. Діалектика як тип світогляду в філософії Гегеля.
108. Людина як предмет філософії в раціоналістичних та ірраціоналістичних вченнях західноєвропейської філософії.
109. Сцієнтизм та анти сцієнтизм як тенденція сучасної культури.
110. З.Фрейд: теоретичні та світоглядні аспекти вчення.
111. Захід і Схід: порівняльний аналіз філософської та культурної традицій.
112. Філософська спадщина Стародавньої Індії і сучасність.
113. Даосизм і конфуціанство як лінії розвитку філософії і культури Китаю.
114. Культурно-психологічні традиції Сходу і сучасні проблеми формування світоглядної свідомості людини.

115. Філософія як методологія наукового пізнання.
116. Міфологія і філософія як форми знання.
117. Культурна спадщина, духовність, сучасність.
118. Життя як проблема людської рефлексії.
119. Культурний простір як час і форми буття людини.
120. Філософія релігії і парадигми філософського мислення.
121. Філософія культури і парадигми філософського мислення.
122. Проблема культури в філософії. Культура як мірі людяності.
123. Філософські проблеми творчості.
124. Специфіка соціальних законів та можливості їх свідомого використання у практичній діяльності людей.
125. Соціальний ідеал і його роль у розвитку суспільства.
126. Соціально-історичний час і простір.
127. Ідея прогресу в історії соціальної філософії.
128. Еволюція всесвіту в контексті сучасних природничознавчих уявлень та їх філософська інтерпретація.
129. Філософські концепції простору і часу та сучасне природознавство.
130. Концепція детермінізму у філософії та науці.
131. Синергетика: проблема пошуку нового світорозуміння.
132. Вчення В.І. Вернадського про ноосферу: перспективи розвитку людства. Ідея коеволуції природи і людини.
133. Філософські питання сучасної генетики.
134. Математика і формування світогляду.
135. Філософські погляди Платона і старогрецька математика.
136. Піфагорійська філософія та математика.
137. Філософія Р. Декарта і місце в ній математики.
138. Філософія історії та культури О. Шпенглера.
139. Категорії простору і часу у філософії Нового часу.
140. Принцип ієрархічності будови суцього.
141. Проблема трансцендентного у метафізиці.
142. Основні принципи і зміст теорії істини.
143. Гносеологічні вчення про зв'язок фактів і теорії.
144. «Мова як домівка буття» в інтерпретації М. Гайдеггера.
145. Ідея самоорганізації в сучасній фізиці та її світоглядно-культурологічне значення.

146. Неопозитивізм і постпозитивізм про нові орієнтири філософського знання.
147. Категорія якість, кількість, міра і їх методологічна суть в пізнанні хімічних явищ. Гіпотеза і її роль у пізнанні хімічних явищ.
148. Філософія, культура, технологія: проблеми зв'язку і взаємозв'язку, перспективи розвитку.
149. Техніка і технологія як фактор існування сучасної цивілізації. Філософські проблеми техніки.
150. Комп'ютерна революція та її майбутнє.
151. Інформаційні революції та їх вплив на розвиток цивілізації.
152. Технологічні революції та їх вплив на розвиток цивілізації.
153. Третя технологічна революція і діджиталіція сучасного інформаційного простору.
154. Сутність та природа четвертої індустріальної революції.
155. Соціальні ризики та виклики четвертої індустріальної революції.
156. Природно-космічна гіпотеза існування людства.
157. Глобальні проблеми сучасності: філософські аспекти.
158. Тотемізм як рання форма релігії.
159. Етнічні релігії у сучасному світі.
160. Релігійна ідентичність православних Житомирщини.
161. Релігійна ідентичність католиків Житомирщини.
162. Релігійна ідентичність протестантів Житомирщини.
163. Соціокультурний простір храму у християнській традиції.
164. Релігійна мораль як складова релігійної ідентичності вірянина.
165. Концепт створення людини у релігійній традиції.
166. Релігійні війни: історія та сучасність.
167. Есхатологічні мотиви в інформаційному просторі сучасності.
168. Концепт релігійної віри в інтерпретації Б. Паскаля.
169. Релігійна практика социніан в Україні.
170. Харизматичне лідерство у діяльності різних християнських конфесій.

2. 4. Рекомендована література для написання і оформлення курсової роботи

Основна література:

1. Данильян О. Г. *Методологія наукових досліджень* : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с.
2. Жуковська В.В. *Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту курсових робіт з лінгвістичних дисциплін (для студентів ННІФ освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр»)*. Житомир, 2009. 48 с.
3. Клименюк О. В. *Виклад та оформлення результатів наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк*. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
4. Колесников О. В. *Основи наукових досліджень*. 2-ге вид. випр.. та доп. Навч. посіб. К.: Центр учб. літ-ри, 2011. 144 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
5. *Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О. І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: ХНАУ, 2017. 57 с.*
6. *Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету*. Укладач: М. Р. Салюк. Ужгород: Видавництво "УжНУ", 2016. 50 с.
7. *Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Укладачі Єрмоленко С.І., Митяй З.О.* Мелітополь, 2019. 63 с.
8. Печеніна Н. А., Тарасов А. В., Яшин В. О. *Курсова робота з історії : Навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності «Історія» денної та заочної форм навчання*. Кривий Ріг, 2017. 68 с.
9. Товт В.А. *Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації / В. А. Товт, Е. М. Сивохоп, В. Я. Сусла*. Ужгород: «Ліра», 2004. 64 с.

Додаткова література:

10. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень*. К.: АБУ, 2002. 480 с.
11. Бірта Г.О. *Методологія і організація наукових досліджень: навч. посіб.* / Г.О. Бірта, Ю.Г. Бургу. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.

12. Вернадский В. И. О науке. Том 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. Дубна : Феникс, 1997. 576 с.
13. Витгенштейн Л. О достоверности // Вопросы философии. 1991. №2. С. 67–121.
14. Гладкий С. О. Основи наукових досліджень. Навчально-методичний посібник. Полтава: ПУЕТ, 2016. 245 с.
15. Грищенко І. М., Григоренко О. М., Борисейко В. А. Основи наукових досліджень. Навч. посібник. К.: Київ. нац. торг-екон. ун-т, 2001. 124 с.
16. Ганін В.І., Ганіна Н.В., Гурова К.Д. Методологія соціально-економічного дослідження: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2008. 224 с.
17. Демківський А. В. Основи методології наукових досліджень: навч. посібн. / А. В. Демківський, П. І. Безус. К.: Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.
18. Делёз Ж. Эмпиризм и субъективность: Опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. М. : ПЕР СЭ, 2001. 476 с.
19. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. К.: ВПЦ "Київський університет", 2008. 224 с.
20. Єріна А.М. Організація вибіркового обстеження: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004. 127 с.
21. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
22. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 21.03.2020)
23. Здобувачу наукового ступеня: Метод. рекомендації / Упоряд. С. В. Сьомін. К. : МАУП, 2009. 184 с.
24. Ковальчук В.В., Моїсєєв Л.М. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. К.: Професіонал, 2004. 206 с.
25. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Гавришко В.Л. Методологія, методика та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. Тернопіль: Лілея, 2005. 150 с.
26. Клименюк О. В. Технологія наукового дослідження [Текст] : авторський підручник / Олександр Валеріанович Клименюк. К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. 308 с.
27. Кустовська О. В. Методологія системного підходу та наукових досліджень: Курс лекцій. Тернопіль: Економічна думка, 2005. 124 с.
28. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. М.: Медиум, 1995. 340 с.

29. Лудченко А. А. Основы научных исследований: Учебное пособие / Лудченко А.А., Лудченко Я.А. та ін. К.: Знання, КОО, 2000. 114 с.
30. Меерович М. И., Шрагина Л. И., Технология творческого мышления: Практическое пособие. Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000. 432 с.
31. Макогон Ю.В., Пилипенко В.В. Основи наукових досліджень в економіці. Донецьк : Альфа прес, 2007. 144 с.
32. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). К. : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
33. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. К.: Лібра, 2004. 344 с.
34. П'ятницька-Позднякова І. С. Основи наукових досліджень у вищій школі: Навч. посібник / І. С. П'ятницька-Позднякова. К., 2003. 116 с.
35. Ратников В. С. О рациональности нарративного объяснения // Науковий вісник Чернівецького університету. 2014. Вип. 706: Філософія. С. 13–19.
36. Рудь Н.Т. Методологія наукових досліджень // Конспект лекцій. Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2007. 96 с.
37. Сурмін Ю. Майстерня вченого: Підручник для науковця. – К.: Навч. метод центр освіти в Україні, 2006. С.120–207.
38. Хайдеггер М. Наука и осмысление // Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления. М.: Республика, 1993. С. 238–251.
39. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: Посібник. К.: Академвидав, 2005. 208 с.
40. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. К.: Слово, 2003. 240 с.
41. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. К.: Знання-Прес, 2004. 295 с.
42. Юдин З. Методология науки. Системность. Деятельность. М.: Эдиториал-УРСС, 1997. 444 с.
43. Юринець В. Є. Інформаційні системи управління персоналом, діловодства і документообігу: Навчальний посібник / Юринець В.Є., Юринець Р. В. Львів: Тріада плюс, 2008. 628 с.
44. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авторський аркуш – одиниця обсягу друкованого твору, яка дорівнює 40.000 друкованих знаків (літери, цифри, розділові знаки, пробіли між словами тощо).

Адекватність інформації – характеристика інформації, що вказує на її відповідність об'єктивній або суб'єктивній дійсності.

Аксіома – висхідне положення або твердження, яке не потребує доведення.

Аксіоматичний метод – один із розповсюджених теоретичних методів наукового пізнання, а також побудови і організації теоретичного знання. Аксіоматичний метод полягає у виділенні двох частин (шарів) знання – 1) який не виводиться (в рамках даної системи) і 2) виводиться з (1) за допомогою логічних і математичних засобів. В шар (1) входять аксіоми, постулати, принципи і означення.

Актуальність дослідження – характеристика дослідження, яка вказує на міру впливу його результатів на вирішення конкретних наукових і практичних завдань або усунення вже існуючих проблем у природній і суспільній сферах буття.

Аналіз – загальнологічний метод наукового пізнання, який полягає в поділі деякого цілого (об'єкта) на окремі частини, як правило, більш доступні для дослідження. Додатковим методом відносно аналізу є синтез.

Аналогія – загальнологічний метод, суть якого є пошук загального в різних за природою об'єктів. Аналогія є підґрунтям методу моделювання.

Видання – документ, що пройшов процедуру редакційно-видавничого опрацювання та виготовлений способом друкування, тиснення, містить інформацію, призначену для поширення та відповідає вимогам державних стандартів, інших нормативних документів щодо регуляції процедури видавничого оформлення і поліграфічного виконання.

Вимірювання – метод визначення кількісного, числового значення певної величини за допомогою використання конкретних одиниць виміру.

Висновки дослідження – структурна одиниця наукового дослідження, в межах якої на основі узагальнення формулюються його найбільш істотні результати і концептуальні положення, що можуть претендувати на статус наукової новизни.

Вступ до дослідження – структурна одиниця наукового дослідження, в якій обґрунтовується його актуальність, визначається мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова гіпотеза, ключові методологічні підходи.

Вторинна інформація – інформація, що з'явилась в результаті теоретичної, аналітичної обробки і публікації первинної інформації.

Вчений – фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка має повну вищу освіту у конкретній науковій галузі та проводить фундаментальні та (або) прикладні дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати.

Галузь знань – основна предметна сфера освіти і науки, що містить в собі групу споріднених спеціальностей, в межах яких здійснюється професійна підготовка.

Герменевтика – теорія тлумачення текстів, напрям у сучасній філософії. Герменевтика вказує на невіддільність розуміння (тлумачення) текстів від налаштованості інтерпретатора.

Гіпотеза (наукова) – форма наукового знання; частіше відноситься до теоретичного рівня наукового пізнання. Гіпотеза є висловлюванням (чи системою висловлювань), істиннісне оцінювання якої не є достовірним, а ймовірним, і тому гіпотеза потребує обґрунтування і підкріплення, щоб стати справжньою науковою теорією.

Гіпотетико-дедуктивний метод – різновидність аксіоматичного методу, який використовується в фактуальних науках (зокрема, в природознавстві), причому в ролі аксіом виступають фундаментальні закони природи (як принципи) або природничо-наукові гіпотези. Як вважають деякі історики науки, гіпотетико-дедуктивний метод застосовував вже Г. Галілей при дослідженні вільного падіння тіл і формулюванні відповідного закону.

Гносеологія – або вчення про пізнання, розділ філософії, в якому вивчається процес пізнання, його походження, основи, структура та наслідки, досліджується відношення суб'єкта до об'єкта.

Дебати – форма дискусії, в межах якої відбувається логічно впорядкований, структурований і спеціально організований публічний обмін позиціями, ідеями, думками між протилежними сторонами, учасники якого зосереджують свої зусилля на необхідності переконання третьої сторони.

Дедукція – загальнологічний метод, суть якого полягає в логічному висновку з деяких загальних суджень (аксіом, принципів, законів тощо) окремих, більш конкретних суджень.

Детермінізм – загальнонаукове вчення про об’єктивний закономірний взаємозв’язок і взаємообумовленість явищ матеріального та духовного світу, наявність причини у кожному процесі, яка зумовлює настання наслідку.

Дипломна робота – форма кваліфікаційного навчально-наукового дослідження студента, яке виконується на завершальному етапі навчання студента у вищому навчальному закладі.

Дисертація – форма наукової праці, яка вимагає проведення процедури прилюдного захисту на здобуття наукового ступеня.

Дискусія – форма суспільного обговорення, спрямована на співставлення різних точок зору з метою досягнення істинного знання або вироблення правильного рішення проблеми.

Диспут – форма публічного обговорення суспільно значущої або наукової проблеми, яка відбувається у колі широкого кола фахівців.

Доктор наук – другий науковий ступінь в Україні, який здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня кандидата наук (або доктора філософії) і завбачує набуття найвищого рівня компетентностей у галузі розробки і впровадження новітніх методологій дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, що забезпечують розв’язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані у наукових виданнях.

Доктор філософії – освітній і водночас перший науковий ступінь, який здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра і присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Дослідницький університет – національний вищий навчальний заклад, якому надано статус дослідницького університету Кабінетом Міністрів України на підставі того, що він забезпечує проривний розвиток держави у певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, має визнані наукові здобутки.

Економічна ефективність дослідження – рівень втілених у вартісних вимірах показників економії живої та уречевленої праці в суспільному виробництві, сфері послуг, які отримано на підставі використання

результатів науково-дослідницької роботи та порівняння їх з витратами на проведення дослідження.

Експеримент (науковий) – емпіричний метод, в рамках якого досліджується будь-яке явище завдяки активному впливу на нього за допомогою створення нових умов, які відповідають меті дослідження, або ж способом зміни тривалості процесу в потрібному напрямку. Науковий експеримент тісно пов'язаний з іншими емпіричними методами – спостереженням і вимірюванням; його матеріальними засобами є інструменти, прилади тощо.

Емпіризм – напрям у теорії пізнання, що визнає чуттєвий досвід за початкове знання та вважає, що зміст знання може розумітись як опис цього досвіду, або зводиться до нього.

Емпіричний опис – метод фіксації засобами природної або штучної мови відомостей про об'єкти, які фіксуються у процесі спостереження, а також встановлення емпіричних залежностей між результатами вимірювань.

Емпіричний рівень наукового пізнання – рівень, який характеризується діяльністю суб'єкта з явними об'єктами, нерідко такими, що чуттєво сприймаються. Через це методи наукового пізнання, що діють при цьому рівні, і форми наукового пізнання, що функціонують на цьому рівні, називають емпіричними (наприклад такі форми, як науковий факт, емпіричний закон тощо).

Загальнонаукова методологія – система методів дослідження, що використовуються практично у всіх наукових дисциплінах і базуються на загальних наукових принципах дослідження (об'єктивності, конкретності, практики, діалектики, логічності, системності та ін.).

Закон – форма наукового знання, яка виражає стійкий, повторюваний, істотний зв'язок явищ, сторін та інших особливостей дійсності і пізнання.

Збірник – особлива форма видання, яка формується з окремих праць різних авторів, що поєднуються спільний проблематиці але у різних аспектах.

Зміст наукової проблеми – комплекс позицій, на основі яких у дослідження відбувається реалізація мети і завдань наукового аналізу.

Знання – перевірені на практиці результати пізнання об'єктивної і суб'єктивної сфери дійсності, адекватно відображені у свідомості людини.

Знання наукове – одне з трьох складових науки. Знання наукове – це такий вид знання, який має такі властивості: а) системність; б) об'єктивність змісту (об'єктивну істинність); в) предметну визначеність; г) прогресивність

(необхідність росту знання). В (а) входять такі форми наукового знання (як елементи чи підсистеми), як теорії, гіпотези, закони, факти. З (б) пов'язані такі властивості наукового знання, як перевірність, підтверджуваність, доказовість, обґрунтованість.

Ідеалізація – теоретичний метод наукового пізнання, який поєднує в собі абстрагування та граничний перехід мислення до об'єкта чи ситуації, яких в принципі не існує в природі. Термін «ідеалізація» використовують як для позначення процесу реалізації відповідного теоретичного методу, так і для позначення ідеалізованого об'єкта як результату (методу) його застосування. Ідеалізація – необхідна складова частина теоретичної діяльності в науці.

Ідея – форма теоретичного осягнення дійсності, що водночас і відтворює цю дійсність, і довершує її.

Індукція – загальнологічний метод, це вид міркувань (розсудів) від множини одиничних фактів чи даних до загального судження (в ідеалі – емпіричного закону).

Інтуїція – поняття, що означає здатність безпосереднього осягнення істини, обминаючи міркування. Відомо, що пізнання не зводиться до одного логічного, понятійного мислення, що в пізнанні велику роль відіграє чуттєва та інтелектуальна інтуїція. Логічне пізнання та інтуїція тісно зв'язані між собою.

Інформаційний продукт – уніфікована інформація та послуги, подані у стандартизованій формі (спеціалізовані нормативні видання, державні стандарти, будівельні норми і правила тощо).

Інформаційні ресурси науково-технічної інформації – систематизовані зібрання науково-технічної літератури і документації, зафіксовані на паперових або інших носіях.

Інформація – відомості, які визначають рівень знань про явища, факти, події зв'язки дійсності та їх інтерпретацію.

Істина – знання, зміст якого відтворює об'єктивну дійсність.

Категорії – найбільш загальні й фундаментальні поняття, які відображають універсальні властивості і відношення об'єктивної дійсності.

Категорії діалектики – гранично абстрактні поняття, які відображають найбільш загальні й істотні властивості, сторони, зв'язки і відношення реальної дійсності і пізнання (категорії буття і небуття, ідеї, матерії, руху, простору, часу, якості, кількості, причини і наслідків, необхідності і випадковості, форми і змісту та ін.).

Конференція – найбільш поширена форма обміну науковою і практичною інформацією за конкретною темою, у процесі якої деякі учасники оприлюднюють власні наукові ідеї, результати досліджень, практичних дослідів, а інша частина учасників сприймають і обговорюють її.

Концепція – особлива форма наукового пізнання, яка дає системне розуміння, тлумачення й інтерпретацію ключової ідеї наукової теорії.

Кореляційний аналіз – особливий метод вивчення співвідношення між незалежними змінними у процесі наукового пізнання.

Курсова робота – різновид індивідуального навчально-наукового творчого дослідження студента або магістранта, метою якого є поглиблення, узагальнення і закріплення знань з конкретної навчальної дисципліни, формування навичок і вмінь самостійно працювати з навчальною, науковою друкованою літературою та електронними науковими ресурсами.

Магістерська робота – форма кваліфікаційного навчально-наукового дослідження студента, що виконується на завершальному етапі навчання на другому (магістерському) рівні отримання вищої освіти.

Математика – наука про ідеальні форми, які можуть відображати як кількісні, так і якісні відношення. Математику не можна віднести до природничих наук, тому що: а) її об'єкти – не природні об'єкти, а уявні конструкти (ідеалізовані об'єкти), і б) істина в математиці не є істина факту, а істина логічна, пов'язана з несуперечливістю, доказовістю тощо.

Матерія – філософська категорія для позначення об'єктивної реальності, тобто того, що існує поза нашою свідомістю. Природничо-наукове розуміння матерії пов'язане з її видами або властивостями.

Метафізика – має ряд значень. Термін метафізика вживається як синонім філософії. Метафізика – це метод мислення, що розглядає речі та процеси відокремлено, поза їх загального зв'язку, розуміючи розвиток однобічно, спрощено, як кількісне накопичення, монотонний рух по колу.

Метод – засіб одержання нових знань; відносно стійка система правил і принципів діяльності спрямованих на пізнання об'єкта. Метод, який пов'язаний з виробництвом і використанням наукового знання і який має ознаки науковості, відносять до наукових методів.

Метод науковий – це метод, який характеризується основними ознаками науковості знання і науковості діяльності. Метод науковий – це відносно стійка система правил і принципів діяльності досягнення істинного і ефективного результату у науці, наприклад, у вигляді наукового знання, яке є істинне і яке може застосовуватись. За тим, на якому **рівні наукового**

знання розглядаються методи наукові, вони поділяються на емпіричні, теоретичні і загальнологічні. Емпіричні – це ті методи наукові, які діють на емпіричному рівні наукового пізнання (спостереження, вимірювання, експеримент), теоретичні – це ті, які діють на теоретичному рівні наукового пізнання (ідеалізація, аксіоматичний метод, метод математичного моделювання, уявний експеримент, гіпотетико-дедуктивний метод). Загальнологічними методами називають ті наукові методи, які діють на обох рівнях наукового пізнання і навіть поза сферою науки (абстрагування, аналіз і синтез, аналогія, індукція і дедукція, моделювання).

Методологічний принцип – певна форма пізнавальної діяльності в науці, причому більш експліцитна, ніж звичайні регулятивні принципи наукового пізнання. Більша частина ефективно працюючих в науці методологічних принципів сформувались у фізиці і математиці.

Методологія – вчення про методи. В загально-філософському плані говорять про загальну методологію. У вузькому сенсі, відносно конкретної наукової дисципліни говорять про методологію фізики, методологію математики тощо.

Методологія наукової діяльності – система методів (принципів, правил, прийомів, способів і засобів) пізнання об'єктивної і суб'єктивної дійсності та організації (формування) системи наукових знань.

Методологічні підходи – об'єднані загальними принципами взаємозалежні методи наукового пізнання.

Механіцизм – філософсько-методологічна концепція, суть якої полягає в абсолютизації місця і ролі законів і принципів механіки. Згідно з механіцизмом, будь-яке складне і незнайоме явище можна пояснити на основі механічних моделей і законів механіки.

Мова – система знаків, яка служить позначенню предметів та процесів дійсності, обміну думок. Мова є засобом фіксації, накопичення, зберігання, створення та передачі інформації.

Моделювання – загальнологічний метод наукового пізнання, який полягає в побудові моделей і їх використанні. Моделювання використовується у процесі дослідження об'єктів, безпосереднє дослідження яких ускладнене, недоцільне або й взагалі неможливе.

Монографія – форма наукової публікації, в якій міститься системне й вичерпне дослідження наукової проблеми у конкретній вузькій галузі наукового знання, що підготовлена одноосібно або колективом авторів.

Навчальний посібник – форма навчального видання, яка повною мірою або частково доповнює підручник та офіційно затверджена і схвалена у вищому навчальному закладі.

Наука – сфера суспільної діяльності людини, функцією якої є вироблення та теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність. Поняття науки включає в себе як процес отримання нового знання, так і наслідок цієї діяльності – суму одержаних на даний час знань, що створюють в сукупності наукову картину світу.

Наукова діяльність – форма інтелектуальної творчої праці, спрямована на відкриття або використання нових наукових знань.

Наукова доповідь – форма публічно виголошеного повідомлення, під час якого відбувається презентація змісту конкретної наукової проблеми.

Наукова інформація – логічно впорядкована систематизована інформація, отримана в процесі наукового дослідження, що адекватно відображає закономірності сфер об'єктивної і суб'єктивної дійсності.

Наукова картина світу – форма наукового знання, що являє собою історично конкретну теоретичну модель реальності, яку створює домінуюча в духовній культурі суспільства на даному етапі його історичного розвитку наукова дисципліна. Наукова картина світу XVIII ст. – першої половини XIX ст. носила механістичний характер, у ній домінував механіцизм.

Наукова публікація – особлива форма доведення наукової інформації до громадськості за допомогою преси, радіо, телебачення, та її розміщення у різного типу виданнях (газетах, журналах, монографіях, підручниках та ін.).

Наукова стаття – форма наукової публікації, в якій презентуються проміжні або й остаточні результати наукового дослідження, висвітлюються окремі аспекти дослідження.

Наукова школа – творча спільнота вчених, які зазвичай працюють в одній лабораторії, інституті, одній країні над вирішенням спільної наукової проблеми з використанням подібних методологічних підходів, стилю роботи.

Науковий апарат дослідження – ключові положення, що визначають спрямованість, логічну послідовність, умови підготовки і проведення наукових досліджень. Науковий апарат дослідження завбачує розкриття актуальності, стану наукової розробленості проблеми, визначення об'єкту, предмету, мети, гіпотези, завдань, методології дослідження, його наукової новизни та практичної значущості.

Наукове видання – видання якісно нових результатів наукових теоретичних або емпіричних досліджень або публікація до друку історичних документів, першоджерел, пам’яток культури, літературних текстів та ін.

Науковий журнал – видання, що містить статті або матеріали досліджень теоретичного або практичного характеру, призначене зазвичай для фахівців з конкретної галузі наукового знання.

Науковий напрямок – сфера наукових досліджень спільноти науковців, які тривалий час вирішують завдання теоретичного або практичного характеру у конкретній галузі наукового знання.

Науковий стиль – стиль літературної мови, який містить в собі попереднє обмірковування формулювань, чітку послідовність викладу матеріалу, монологічний характер, тяжіння до унормованої мови.

Наукові працівники – особи, які за повноваженнями за основним місцем роботи та у відповідності з трудовим договором (контрактом) професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

Наукові факти – сукупність актів наукового опису об’єкта дослідження, які є основою для наукової аргументації, систематизації, узагальнення за допомогою понять, їх дефініціювання та інших теоретичних способів дослідження предмету пізнання.

Науково-дослідна установа – юридична особа, незалежно від форми власності, створена в установленому законодавством порядку, де наукова або науково-технічна діяльність становить не менше 70 % загального обсягу виконаних робіт.

Науково-дослідний інститут – установа, що займається дослідженнями у сфері науки і техніки, розробкою науково-дослідних або дослідно-конструкторських робіт.

Науково-інформаційна діяльність – діяльність, спрямована на задоволення потреб громадян, юридичних осіб і держави в інформації, що полягає у збиранні, аналітико-синтетичній обробці, фіксації, зберіганні, пошуку і поширенні.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах здійснюють наукову, науково-технічну, педагогічну, навчальну, методичну, мистецьку та організаційну діяльність.

Наукова новизна дослідження – положення у науковому дослідженні, в межах яких визначається наявність у ньому виявленого якісно нового

знання, нових закономірностей і особливостей функціонування об'єкту наукового дослідження та шляхів їх застосування з метою задоволення конкретних наукових і практичних потреб людини і суспільства в цілому.

Неопозитивізм – філософська течія ХХ ст., представники якої вбачали завдання філософії в аналізі мовних форм знання. Віденський гурток неопозитивізму зводив філософію до логічного аналізу мови науки, спираючись на принцип верифікації. Львівсько-Варшавська школа неопозитивізму розробила методологію семантичного аналізу і конвенціоналізму.

Об'єкт дослідження – фрагмент дійсності, який вступає в активну взаємодію з суб'єктом в процесі репрезентації і наукової діяльності, з використанням різних засобів, прийомів, методів. В реальній науковій практиці, наприклад, вчений фізик має справу не з об'єктивно існуючими елементарними частинками, а з експериментально "приготовленими" частинками, або з відповідними теоретичними об'єктами, які репрезентують об'єктивно існуючі частинки. В цьому плані корисно відрізнити, з однієї сторони, об'єкт експерименту чи об'єкт фізичної теорії, і з іншої – фізичний об'єкт.

Опис – процес (чи результат) відображення, виражений мовою деякої реальності з предметної області науки, теорії, гіпотези чи моделі, поряд з поясненням і передбаченням. Опис є важливою функцією науки, теорії чи закону.

Парадигма – система вихідних складових науково-пізнавальної діяльності, що складається в певну історичну епоху та визначає стиль наукового мислення практично в усіх науках. Зміна наукової парадигми розглядається як наукова революція. В сучасному наукознавстві фігурують поняття класичної, некласичної та посткласичної наукової парадигми. У філософію і методологію науки поняття «парадигма» увів Т. Кун.

Патентно-ліцензій видання (патентні бюлетні) – нормативно-технічні документи, в яких наводяться єдині вимоги до якості продукції, її розробки, виробництва та застосування.

Первинна інформація – початкова, висхідна інформація, яка є результатом безпосередніх досліджень, зокрема емпіричних.

Передбачення – одна з найважливіших функцій наукової теорії або закону (або взагалі науки), полягає в знаходженні нових фактів або законів, як правило, з допомогою логічних засобів і операцій. За своєю логічною структурою передбачення однаково з поясненням.

Періодичні видання – журнали, часописи та інші видання з різних галузей науки і техніки, однотипно оформлені випуски яких публікуються через встановлені проміжки часу і в яких друкуються наукові праці та їх результати.

Пізнання – діяльність, метою та змістом якої є набуття нового знання.

Підручник – навчальне видання, у структурі якого наведений систематизований виклад змісту і програмі конкретної навчальної дисципліни, офіційно затверджений як такий вид видання.

Плюралізм – філософська позиція, згідно якої існує декілька чи множина незалежних концепцій дійсності, що не зводяться одна до іншої та розглядаються як рівноправні; це також вчення про багато начал буття.

Полеміка – форма дискусії, в межах якої простежується протистояння сторін, жорстке протиставлення протилежних думок, ідей, поглядів, концепцій в ситуації прагнення учасників досягнути перемоги над опонентом.

Позитивізм – напрям, прибічники якого розглядають позитивне знання, як знання, що продукують природничі та спеціальні науки. За філософією залишають лише функцію узагальнення знання конкретних наук.

Поняття – форма логічного мислення, що узагальнює повторюване і суттєве в речах та явищах, фіксує певні загальні властивості предметів дійсності.

Постмодерн – культурологічне й філософське поняття, що виражає ситуацію «після сучасності».

Постмодернізм – найновітніший філософський напрям (ще недостатньо оформлений), згідно з яким постіндустріальному суспільству відповідає культура й наука постмодерну. Це концепція «радикального плюралізму».

Пояснення – одна з найважливіших функцій науки, теорії чи закону. Науковий факт вважається поясненим, якщо його можна підвести під будь-який науковий закон, наукову модель чи наукову теорію. В філософії науки однією з найбільш розповсюджених моделей наукового пояснення є так звана номологічна модель Гемпеля – Оппенгейма, згідно з якою те, що пояснюється, логічно виводиться з того, що пояснює, яке являє собою найчастіше науковий закон чи систему таких, тобто наукову теорію. Пояснення має, взагалі, таку ж логічну структуру, як і передбачення.

Прагматизм – філософський напрям (в основному в США), який вважає, що філософія має зосереджуватися не на з'ясуванні глибинних та

всезагальних принципів буття, а вдосконалювати діяльність та досвід людей, тобто бути дієвішою.

Предмет – аспект, сторона об'єкта, на якій зосереджується пізнання.

Предмет дослідження – аспект, сторона об'єкта, на якій зосереджується дослідник з метою визначення її якостей та властивостей, що становлять пізнавальний інтерес.

Прикладні наукові дослідження – наукові дослідження, зосереджені на використанні результатів теоретичних фундаментальних досліджень для вирішення практичних проблем. На основі прикладних наукових досліджень розробляються новітні технології, нове обладнання, інноваційні способи організації виробництва, технологічні процеси з метою отримання безпосереднього економічного або соціального ефекту.

Принцип – висхідне концептуальне положення наукової теорії, вчення, наукової дисципліни чи типу світогляду, яке позначає найабстрактніше визначення ключової ідеї і є початковою формою систематизації знань.

Принципи діалектики – основні концептуальні положення, які відображають найсуттєвіші характеристики дійсності, як-от принцип розвитку, принцип взаємозв'язку, принцип єдності і боротьби протилежностей.

Принцип – те, що лежить в основі. Це базисне положення, яке пронизує систему знання та субординує його.

Природа – у широкому розумінні – це все суще, увесь світ у різноманітті його форм і проявів. У вузькому – середовище життєдіяльності людини.

Проблема (у науці) – внутрішня суперечність знання, яка виникає внаслідок послідовного розгортання якої-небудь наукової теми; в загальному плані – це є знання про незнання.

Проблема дослідження – суперечність у знанні, зумовлена реальними протиріччями у галузі теоретичних знань і практики, що потребує вирішення шляхом проведення нового дослідження.

Простір – форма буття, що характеризується такими властивостями як протяжність, структура, взаємодія, упорядкованість, зв'язок явищ.

Раціоналізм – напрям у теорії пізнання, що визнає пріоритет і компетентність розуму (логічного ходу міркування) основою пізнання.

Реальність – те, що існує і доступне сприйняттю.

Революція (наукова) – якісні перетворення в науці, пов'язані зі зміною наукової картини світу, фундаментальної наукової теорії або найбільш характерних для даної епохи способів пояснення і засобів опису реальності.

Регулятивні принципи наукового пізнання – норми пізнавальної діяльності в науці, хоча і менш визначені і менш експліцитні, ніж методологічні принципи (наприклад, такі норми, як простота, краса, гармонія тощо або як принцип простоти, принцип естетичної досконалості, принцип гармонії тощо). Термін «регулятивний принцип наукового пізнання» вживається і в більш широкому смислі, характеризуючи, інакше кажучи, будь-які норми пізнавальної діяльності в науці.

Редукціонізм – філософсько-методологічна концепція, прихильники якої абсолютизують статус принципу редукції, припускаючи повне зведення складного до простого, більш високоорганізованої форми руху матерії до менш організованої форми, наприклад, біологічного до хімічного, тобто припускається можливість пояснення сутності біологічних процесів на основі законів хімії або фізики. Іншими словами, в межах редукціонізму заперечується якісна специфіка більш високоорганізованої форми руху матерії. Окремим випадком редукціонізму є механіцизм.

Редукція – методологічний принцип, суть якого полягає в тому, що складний, невідомий раніше об'єкт досліджується шляхом зведення (редукції) ряду його властивостей і особливостей до більш простих і відомих.

Реферат – форма наукового дослідження, де подано короткий виклад змісту наукової проблеми або способів її вирішення.

Рефлексія – принцип людського мислення, що полягає в усвідомленні власних засад, форм, процесів.

Синтез – загальнологічний метод наукового пізнання, що полягає в поєднанні, інтеграції елементів-частин у якусь цілісність.

Системний аналіз (підхід) – спосіб вивчення характеристик системних об'єктів на основі використання таких категорій, як «система», «елемент», «структура», «зв'язок», «відношення», «зміст», «форма», «частина», «ціле», «функція», «взаємодія».

Спеціалізація – складова спеціальності, яка визначається вищим навчальним закладом та завбачує профільну спеціалізовану освітньо-професійну та освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти.

Спеціальність – складова конкретної галузі знань, в межах якої здійснюється професійна підготовка.

Сприйняття – процес відображення дійсності у формі чуттєвого образу об'єкта. Сприйняття дає цілісну інформацію про об'єкт, який діє безпосередньо на декілька органів чуттів, синтезуючи окремі почуття.

Суб'єкт – той, хто пізнає – людина, спільнота, соціальна група.

Субстанція – одне з фундаментальних понять онтології, що дозволяє зводити чуттєву множинність та мінливість властивостей до чогось постійного та самостійно існуючого.

Сутність – визначальне, глибинне, те, що є внутрішнім змістом явищ, що приховане за ними.

Сцієнтизм та антисцієнтизм – філософсько-світоглядні орієнтації ХХ ст. **Сцієнтизм** орієнтується перш за все на результати та методи природничих та технічних наук і вірить в їх здатність вирішити також і всі соціальні проблеми. **Антисцієнтизм** – це песимістичний погляд на здатність науки та техніки забезпечити соціальний прогрес; критикує саму ідею науково-технічного прогресу людства.

Теза – систематизована форма викладення ключових положень, ідей, думок, спостережень за умови відсутності вказівки на неістотні несуттєві ознаки конкретного об'єкту пізнання.

Тези доповіді – опубліковані на початку наукової, науково-теоретичної або науково-практичної конференції (форуму, з'їзду, симпозіуму) матеріали, які містять положення ключових висновків наукової доповіді.

Тема наукового дослідження – формулювання конкретного наукового завдання, яке охоплює частину наукової проблеми і може бути вирішеним у межах конкретного наукового дослідження.

Теоретичний рівень наукового пізнання – рівень, який характеризується діяльністю суб'єкта з абстрактними та ідеалізованими об'єктами. У зв'язку з цим методи наукового пізнання, що діють на цьому рівні, і форми наукового пізнання, що функціонують на цьому рівні, називають теоретичними.

Теорія (наукова) – вища форма організації наукового знання, яка дає цілісну уяву про закономірності та істотні зв'язки певних областей дійсності – об'єктів даної теорії.

Термін – поняття, слово чи словосполучення, яке чітко, точно і однозначно називає предмет, явище і розкриває його зміст.

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти – рівень вищої освіти, що відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь,

навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та / або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Техносфера – сукупність процесів на поверхні планети, що за складом являє колосальну кількість технічних засобів, пристроїв, обладнання і що має особливі властивості та закономірності функціонування.

Узагальнення – метод пізнання, в межах якого відбувається логічний перехід від одиничного до загального.

Умовивід – форма мислення, в межах якої на основі одного або декількох заданих суджень виводиться інше судження, яке містить ознаки якісно нового знання.

Уявлення – відтворення образу предмета у свідомості, без безпосередньої взаємодії з ним за допомогою пам'яті або фантазії.

Факт (науковий) – форма емпіричного знання, особливого роду речення з стійкою істиннісною оцінкою і таке, що фіксує емпіричне знання. Емпіричне знання, науковий факт, протиставляються науковій теорії чи науковій гіпотезі.

Формалізація – метод дослідження об'єктів шляхом відображення їх структури у знаковій формі за допомогою штучних мов та ін.

Формальна логіка – наукова дисципліна, предметом якої є дослідження основних форм і законів мислення, конструювання і дослідження правил перетворення висловлювань, що зберігають істинність безвідносно до змісту вхідних у ці висловлювання понять.

Фундаментальні наукові дослідження – експериментальна та теоретична діяльність, зосереджена на отриманні якісно нових знань про основні закономірності світоустрою, становлення і розвитку людини як біосоціальної істоти і суспільства в цілому.

Феноменологія – напрям в західній філософії та культурі ХХ ст., що зосереджується на дослідженні «чистих» утворень свідомості (її смислу, очищеного від міфологічних, наукових, ідеологічних, повсякденно-побутових установок, схем).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 21.04.2020)
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення: 12.05.2020)
3. Кодекс академічної доброчесності в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (Наказ ректора № 56 від 26.06.2019): <https://zu.edu.ua/offic/kodeks.pdf> (дата звернення: 17.02.2020).
4. Положення про апеляцію контрольних заходів знань студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка (від 25.03.2016): https://zu.edu.ua/offic/pro_apelyacij.pdf (дата звернення: 12.01.2020).
5. Положення про кваліфікаційну (дипломну) роботу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (Протокол № 2 від 31.01.2020): https://zu.edu.ua/offic/pl_dyploynu.pdf (дата звернення: 15.03.2020).
6. Положення про курсову роботу здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка (Протокол № 11 від 26.12.2019): https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovu.pdf (дата звернення: 12.04.2020).
7. Положення про протидію плагіату в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (від 29.05.2020, Наказ № 47): https://zu.edu.ua/offic/pol_plagiat.pdf (дата звернення: 06.06.2020)
8. Данильян О. Г. *Методологія наукових досліджень* : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с.
9. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. *Методологія наукових досліджень*: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 212 с.
10. Жуковська В. В. *Методичні рекомендації до написання, оформлення і захисту курсових робіт з лінгвістичних дисциплін*. Житомир, 2009. 48 с.
11. Клименюк О. В. *Виклад та оформлення результатів наукового дослідження*. Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. 398 с.
12. Клименюк О. В. *Технологія наукового дослідження: авторський підручник* / Олександр Валеріанович Клименюк. К.-Ніжин : Аспект-Поліграф, 2006. 308 с.

13. Філософія: програма кандидатського іспиту та методичні рекомендації для аспірантів та здобувачів / А. А. Герасимчук, М. А. Козловець, П. Ю. Саух, Н. М. Ковтун, В. М. Слюсар. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 57 с.
14. Колесников О. В. Основи наукових досліджень. К.: Центр учбової літератури, 2011. 144 с. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.immsp.kiev.ua/postgraduate/Biblioteka_trudy/OsnjvyMetDoslilKolesnykov2011.pdf
15. Крисоватий А.І., Панасюк В.М., Гавришко В.Л. Методологія, методика та організація наукових досліджень: Навч. посіб. Тернопіль: Лілея, 2005. 150 с.
16. Методологія та організація наукових досліджень: посібник / О. І. Гуторов / Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: ХНАУ, 2017. 57 с.
17. Методичні вказівки для написання дипломних робіт (для студентів 5 курсу денної форми навчання географічного факультету. Укладач: М. Р. Салюк. Ужгород: Видавництво «УжНУ», 2016. 50 с.
18. Методичні рекомендації до написання магістерських робіт для студентів філологічного факультету // Уклад Єрмоленко С. І., Митяй З. О. Мелітополь, 2019. 63 с.
19. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
20. Печеніна Н. А., Тарасов А. В., Яшин В. О. Курсова робота з історії: Навчально-методичні рекомендації для студентів спеціальності «Історія» денної та заочної форм навчання. Кривий Ріг, 2017. 68 с.
21. Пілюшенко В.Л., Шкрабак І.В., Славенко Е.І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. К.: Лібра, 2004. 344 с.
22. Товт В.А. Нормативні вимоги та методика підготовки курсових, дипломних і магістерських робіт: Методичні рекомендації / В. А. Товт, Е. М. Сивохоп, В. Я. Сусла. – Ужгород: «Ліра», 2004. – 64 с.
23. Юринець В. Є. Інформаційні системи управління персоналом, діловодства і документообігу: Навч. посібник / Юринець В.Є., Юринець Р. В. Львів: Тріада плюс, 2008. 628 с.
24. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. 178 с.

ДОДАТКИ

(подаються згідно з Положенням про курсову роботу здобувачів вищої освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(Протокол № 11 від 26.12.2019): https://zu.edu.ua/offic/pro_kursovnu.pdf)

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
КАФЕДРА _____

(назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА

З _____

(назва навчальної дисципліни, відповідно до навчального плану)

на тему:

(Тема курсової роботи: Times New Roman 16, напівжирний)

Реєстраційний № _____

Дата здачі _____

Здобувача вищої освіти

_____ курсу _____ групи

_____ форми навчання

спеціальності « _____ »

_____ (ПІП здобувача вищої освіти)

Науковий керівник

_____ (вчене звання та науковий ступінь керівника)

_____ (ПІП наукового керівника)

Оцінка

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис)

_____ (ПІП)

_____ (підпис)

_____ (ПІП)

_____ (підпис)

_____ (ПІП)

Житомир 20 _____

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗДО	–	заклад дошкільної освіти
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ВООЗ	–	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЗСЖ	–	здоровий спосіб життя
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ЄС	–	Європейський Союз
ЗМІ	–	засоби масової інформації

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАЗВА РОЗДІЛУ	6
1.1. Назва підрозділу	6
1.2. Назва підрозділу	10
Висновки до розділу 1	14
РОЗДІЛ 2. НАЗВА РОЗДІЛУ	15
2.1. Назва підрозділу	15
2.2. Назва підрозділу	19
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. НАЗВА РОЗДІЛУ	25
3.1. Назва підрозділу	25
3.2. Назва підрозділу	30
Висновки до розділу 3	34
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	37
ДОДАТКИ	39

**Приклад оформлення бібліографічного опису
у списку літературних джерел**

(за ДСТУ 8302:2015, згідно наказу МОН № 40 від 12.01.2017 р.)

Книги одного, двох або трьох авторів	<p>1. Битяк Ю. П. Державна служба в Україні: організаційно-правові засади: монографія. Харків: Право, 2005. 304 с.</p> <p>2. Васильєв С. В., Ніколенко Л. М. Доказування та докази у господарському процесі України: монографія. Харків: Еспада, 2004. 192 с.</p> <p>3. Комаров В. В., Світлична Г. О., Удальцова І. В. Окреме провадження: монографія / за ред. В. В. Комарова. Харків: Право. 2011. 312 с.</p>
Книги чотирьох чи більше авторів	Григоренко С. І., Григоренко Я. О., Козлов В. І. та ін. Колективні політичні права і свободи людини та громадянина в Україні: проблеми теорії та практики: монографія / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2013. 352 с.
Книги під назвою (без автора)	Протидія терористичній діяльності: міжнародний досвід і його актуальність для України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (30 вересня 2016 р., Київ). Київ, 2016. 432 с.
Багатотомні видання	Кримінальне право України. Загальна частина: підручник: у 2 т. / за ред.: В. В. Сташис, В. Я. Тацій. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2010. Т. 1. 456 с.
Дисертації	Головкін Б. М. Теоретичні та прикладні проблеми детермінації і запобігання корисливій насильницькій злочинності в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2011. 406 с.
Автореферати дисертацій	Наконечний А. Б. Примусове відчуження земельних ділянок за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 24 с.
Стандарти	ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.

Електронні ресурси	1. Гетьман Є. А. Підзаконні нормативно-правові акти органів виконавчої влади України та іноземних держав: порівняльна характеристика. <i>Теорія і практика правознавства</i> : електрон. наук. фахове вид. 2016. Вип. 1 (9). URL: http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/66302 (дата
	звернення: 17.06.2016). 2. Карнаух Б. П. Тлумачення договору: короткий нарис із наднаціональної і транснаціональної точок зору. <i>Проблеми законності</i> . 2016. Вип. 135. С. 39–51. doi: http://dx.doi.org/10.21564/2414-990x.135.83852 .
Розділ книги	Борисова В. И. Право частной собственности в системе социально-экономических прав и свобод граждан и пути его реализации. <i>Харьковская цивилистическая школа: право собственности</i> : монографія / под ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков: Право, 2012. Разд. 3, гл. 1. С. 87–99.
Статті з журналів періодичних збірників та	Петришин О., Серьогіна С. Змішана республіканська форма державного правління: питання теорії та практики. <i>Право України</i> . 2009. № 10. С. 57–60.
Матеріали конференцій	Боднар Т. В. Договір про закупівлю: особливості укладання і забезпечення. <i>Актуальні проблеми приватного права: договір як правова форма регулювання приватних відносин</i> : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 95-й річниці з дня народж. В. П. Маслова (Харків, 17 лют. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 7–9.

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦІ

Таблиця 1.1

Назва колонки	Назва графи	Заголовки і підзаголовки граф (гр.1-гр.4)			
А	Б	1	2	3	4
Назва (зміст) рядка					

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЇ

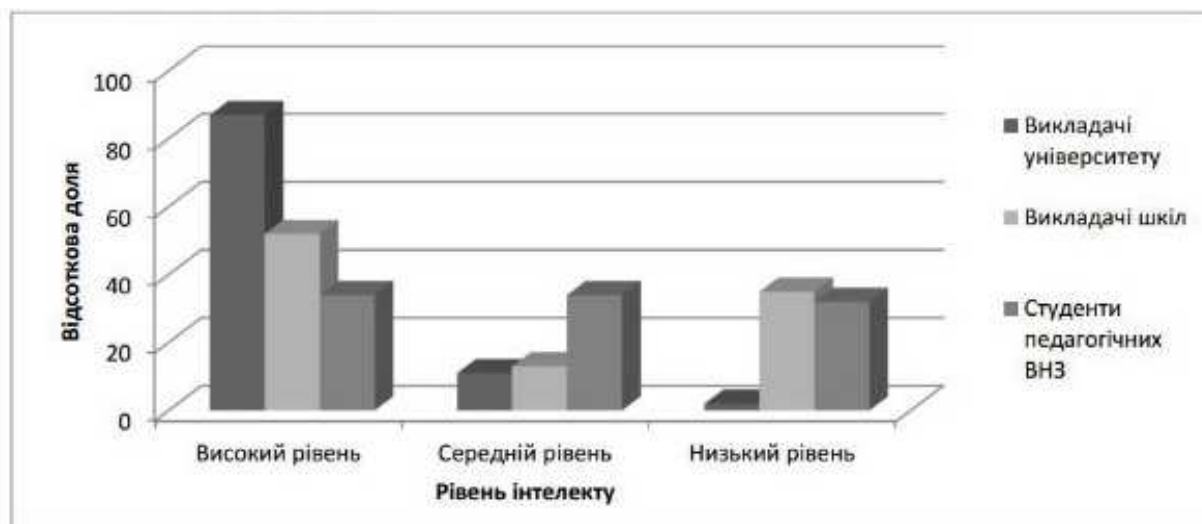

Рисунок 3.6 – Відсоткова доля педагогів різних освітніх організацій з різними рівнями інтелекту

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ СХЕМИ

